

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om försvarsmakten

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås främst sådana ändringar av lagen om försvarsmakten som hänför sig till grundlagsreformen. Den nya grundlagen förutsätter att republikens presidents uppgifter och behörighet regleras i lag.

Enligt förslaget fogas till lagen i enlighet med 58 § 5 mom. grundlagen bestämmelser om presidentens beslutsförfarande i militära kommandomål. Avsikten med propositionen är att utsträcka det parlamentariska ansvaret till att gälla också presidentens beslutsfattande i militära kommandomål. Enligt propositionen fattar republikens president allttjämt i regel beslut i militära kommandomål på föredragning av kommendören för försvarsmakten vid en så kallad kabinettsföredragning utanför statsrådet. Försvarsministern föreslås ha rätt att närvara vid föredragningen och uttala sin uppfattning om de militära kommandomål som föredras. Republikens president föreslås på eget initiativ eller på framställning av försvarsministern kunna överföra ett militärt kommandomål som föredras av kommendören för försvarsmakten för att avgöras av presidenten i statsrådet vid en så kallad presidentföredragning, där presidenten fattar beslut i ärendet på föredragning av försvarsministern utan statsrådets beslutsförslag. Kommendören för försvarsmakten har enligt förslaget rätt att närvara vid presidentföredragningen när beslut om det överförda ärendet fattas och att uttala sin uppfattning om saken.

Sådana militära kommandomål inom försvarsmakten om vilka presidenten fattar beslut är enligt propositionen de centrala grunderna för det militära försvaret, betydande förändringar i den militära försvarsberedskapen, principerna för förverkligande av det militära försvaret samt andra vittsyftande och principiellt viktiga ärenden som gäller den militära verksamheten och den militära ordningen. Kommendören för försvars-

makten föreslås avgöra andra militära kommandomål än sådana som skall avgöras av presidenten, om inte angående dem är bestämt eller föreskrivet att de skall avgöras av en annan militär förmän. När det gäller militära kommandomål kan enligt förslaget genom en förordning som utfärdas av republikens president bestämmas om fördelningen av behörighet mellan kommendören för försvarsmakten och de militära förmän som är underställda honom. Presidenten kan enligt förslaget överta avgörandet av ett militärt kommandomål som har uppdragits åt en militär förmän för avgörande. En militär förmän föreslås allttjämt i enlighet med nuvarande praxis kunna överta avgörandet av ett militärt kommandomål i vilket beslut skall fattas av en av hans underordnade.

Andra ändringar vilka föranleds av grundlagen är att bestämmelser som motsvarar de nuvarande bestämmelserna på förordningsnivå om presidentens behörighet i fråga om utnämningen av innehavare av tjänster vid försvarsmakten och befordran till militär grad överförs till lagnivå och förs in i lagen om försvarsmakten. I fråga om presidentens nuvarande behörighet vad utnämningsträtten beträffar föreslås endast mindre justeringar.

Enligt förslaget fogas till lagen också en av grundlagen förutsatt bestämmelse genom vilken presidenten bemyndigas att utfärda förordning och enligt vilken presidenten har rätt att genom förordning bestämma om militära grader och tjänstgöringsgrader, om fördelningen av behörighet mellan militära förmän i militära kommandomål samt om försvarsmaktens emblem.

Enligt förslaget fogas ytterligare till lagen bestämmelser om ändringssökande i beslut som fattas av Försvarshögskolan och Försvarsinstitutet så som förutsätts i förvaltningsprocesslagen. På grund av att annan lagstiftning har reviderats föreslås att till

försvarsmaktens uppgifter fogas skyldigheten
att delta i räddningsverksamheten.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft
samtidigt som den nya grundlagen den
1 mars 2000.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
ALLMÄN MOTIVERING	4
1. Inledning	4
1.1. Finlands grundlag	4
1.2. Reformering av annan lagstiftning	5
2. Nuläge	5
2.1. Reformen av beslutsfattandet i militära kommandomål	5
Lagstiftning och praxis	5
Den internationella utvecklingen och lagstiftningen utomlands	10
Bedömning av nuläget	11
2.2. Övriga ändringsbehov som följer av grundlagen	12
Presidentens behörighet i utnämningsfrågor	12
Presidentens behörighet att förordna till ett uppdrag	13
Presidentens behörighet i fråga om befordran till militär grad	13
Presidentens rätt att utfärda förordningar	14
Hänvisningen till grundlagen	14
2.3. Övriga behov av ändringar	14
Ändringssökande i fråga om Försvarshögskolans och Försvarsinstitutets beslut	14
Försvarsmakten påförs räddningsuppgifter	16
3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen	16
Allmänt	16
Militära kommandomål	16
Besvärstörbuden	17
4. Propositionens verkningar	17
5. Beredningen av propositionen	17
6. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll	18
DETALJMOTIVERING	18
1. Lagförslaget	18
2. Ikraftträdande	28
3. Lagstiftningsordning	28
LAGFÖRSLAGET	
Lag om ändring av lagen om försvarsmakten	29
BILAGA	32

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

1.1. Finlands grundlag

Finlands grundlag (731/1999) gavs den 11 juni 1999 och träder i kraft den 1 mars 2000. Grundlagsreformens huvudsyfte var att förenhetliga och uppdatera Finlands grundlagar. Avsikten med reformen var inte att ändra grunderna för Finlands konstitution, utan snarare att justera den utgående från de rådande förutsättningarna. Ett av reformens syften var att stärka de parlamentariska dragen i Finlands konstitution. Enligt den nya grundlagen förnyas presidentens beslutsförfarande så, att presidenten i regel fattar beslut utifrån statsrådets förslag till avgörande. Presidentens självständiga rätt att utfärda förordning frångås och förordningarna utfärdas framdeles på grundval av ett uttryckligt bemyndigande i grundlagen eller i annan lag av presidenten, statsrådet eller ett ministerium.

Enligt 57 § grundlagen sköter republikens president de uppgifter som nämns i grundlagen eller särskilt i någon annan lag. I grundlagen bestäms sålunda om presidentens centrala uppgifter och befogenheter. Alla presidentens uppgifter är dock inte uppräknade i grundlagen, utan de kan basera sig också på andra lagar som riksdagen stiftar. Genom förordning kan inte längre i framtiden bestämmas om presidentens uppgifter. Om avsikten är att bibehålla sådana uppgifter som för närvarande med stöd av förordning eller andra författningar på lägre nivå än lagnivå har ålagts presidenten måste bestämmelserna om dem överföras till lagnivå.

Presidentens ställning som överbefälhavare för försvarsmakten ändras inte genom den nya grundlagen. Överbefälet är nära förbundet med presidentens uppgifter i Finlands utrikespolitiska ledning bl.a. av den anledningen, att det internationella samarbetet har ökat på utrikes- och säkerhetspolitikens område och sålunda också kännbart influerat det försvarspolitiska beslutsfattandet. De militära kommandomålen är underställda presidentens myndighet i presidentens egenskap av överbefälhavare. Enligt 58 § 5 mom. grundlagen beslutar presidenten i militära kommandomål under medverkan av ministern i enlighet med vad som bestäms närma-

re genom lag.

Grundlagsutskottet har i sitt betänkande om regeringens proposition med förslag till ny Regeringsform för Finland (RP 1/1998 rd) förutsatt, att bestämmelser som är ägnade att förtydliga beslutsprocessen i fråga om militära kommandomål i sin helhet fås till stånd i lagstiftningen. Samtidigt förutsattes bestämmelser om i vilka militära kommandomål republikens president utövar de befogenheter som tillkommer honom och vilka militära kommandomål som kan överlåtas till avgörande av kommandören för försvarsmakten och chefen för gränsbevakningsväsendet inom ramen för behörighet som fastställs särskilt. Genom lag bör även bestämmas om det sätt på vilket sådan medverkan från en minister som förutsätts i 58 § 5 mom. grundlagen genomförs.

Regleringen av tjänsteutnänningsbehörigheten förnyas när grundlagen träder i kraft så att republikens president med stöd direkt av grundlagen utnämner endast innehavarna av de högsta tjänsterna inom statsförvaltningen samt innehavarna av tjänster i fråga om vilka det har ansetts vara motiverat att hänföra utnämningen till presidenten på grund av presidentens konstitutionella ställning eller av andra särskilda skäl. Om utnämningen skall härvid bestämmas genom lag.

Enligt 128 § 2 mom. grundlagen utnämner presidenten officerarna. Utnämningen av officerarna vid försvarsmakten är ett i 58 § 5 mom. grundlagen avsett militärt utnämningsärende, i vilket presidenten fattar beslut på det sätt som bestäms genom lag. Enligt 8 § lagen om försvarsmakten (402/1974) utnämns officerarna vid försvarsmakten till sina tjänster av republikens president i statsrådet eller vid föredragning av militära utnämningsärenden. Närmare bestämmelser om presidentens utnämningsbehörighet och om beslutsförfarandet i militära utnämningsärenden ingår för försvarsmaktens del i förordningen om försvarsmakten (667/1992). Likaså ingår i förordningen reglering av presidentens befogenhet i fråga om förordnande till uppgiften samt befordran till militär grad. Genom att om presidentens uppgifter enligt grundlagen skall bestämmas i lag måste den nuvarande regleringen på förordningsnivå lyftas upp till lagnivå.

1.2. Reformering av annan lagstiftning

Enligt den gällande regeringsformens 16 § och den nya grundlagens 21 § har var och en rätt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. Det förfarande som skall iaktas när det gäller en förvaltningsprocess regleras i förvaltningsprocesslagen som trädde i kraft år 1996 (586/1996). Lagen i fråga är en allmän lag som innehåller de centrala bestämmelserna om besvär och andra förvaltningsrättsliga medel som gäller rättssäkerheten samt om förfaranden som skall iaktas vid behandlingen av dem. Enligt förvaltningsprocesslagen kan besvär över beslut av en myndighet som är underställd statsrådet anföras hos förvaltningsdomstol. Förvaltningsprocesslagen utgår från principen om allmän besvärsmått. Om besvärsmått begränsas förutsätter det enligt 13 § förvaltningsprocesslagen att en särskild bestämmelse på lagnivå ges därom.

I beslut som gäller studerande vid Försvarshögskolan och Försvarsinstitutet vilka är underställda huvudstaben och sökande till dessa läroinrättningar kan ändring enligt gällande bestämmelser sökas hos förvaltningsdomstolen och i beslut som fattats av denna instans ytterligare hos högsta förvaltningsdomstolen. På grund av ärendenas natur och av ändamålsenlighetsskäl bör besvärsmått dock utan att elevernas rättssäkerhet äventyras kunna begränsas vad beslut som gäller bedömningen av studieprestationer och antagning som studerande vid läroinrättningen beträffar. I ett beslut av förvaltningsdomstolen om antagning av studerande, avbrytande av studier eller avstängning av en studerande bör ändring inte kunna sökas genom besvär. Regleringen gällande besvärsmått motsvarar i tillämpliga delar de bestämmelser om besvärsmått som ingår i den gällande universitetslagen.

Riksdagens förvaltningsutskott har i sitt betänkande om regeringens proposition med förslag till lag om räddningsväsendet (FvUB 23/1998 - RP 76/1998) föreslagit bl.a. att regeringens proposition ändras så, att försvarsmakten fogas till den i lagens 6 § 1 mom. avsedda myndighetsförteckningen. I betänkandet konstateras att eftersom utskottet föreslår att försvarsmakten bör påföras uttryckligt ansvar för deltagande i räddningsverksamheten, bör de uppgifter som skall

skötas av försvarsmakten uppräknas i lagen om räddningsväsendet, eftersom lagen om försvarsmakten till denna del är bristfällig. Vidare anser utskottet, att eftersom den främsta platsen för bestämmelserna om sådana förpliktelser är lagen om försvarsmakten, är det ändamålsenligt att i olika sammanhang överföra denna reglering till den nämnda lagstiftningen.

2. Nuläge

Den nya regleringen av republikens presidents beslutsförfarande i militära kommandomål utgör propositionens centrala innehåll. De övriga ändringsförslagen som beror av grundlagen samt av att annan lagstiftning har reviderats är i huvudsak av teknisk natur. På grund härav beskrivs och bedöms i det följande att börja med lagstiftningen och praxis gällande militära kommandomål samt den internationella utvecklingen i fråga om militära kommandomål och den utländska lagstiftningen i stora drag, och därefter särskilt de övriga ändringsförslag som följer av grundlagen samt av att annan lagstiftning har förnyats.

2.1. Reformen av beslutsfattandet i militära kommandomål

Lagstiftning och praxis

Begreppet militärt kommandomål och de militära kommandomållens särdrag. De ärenden som behandlas vid försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet är förvaltningsärenden samt militära kommandomål och militära utnämningssärenden. Denna begreppsmässiga indelning har inte ändrats genom grundlagsreformen.

Att ge en exakt definition av de militära kommandomållens reella innehåll är problematiskt, eftersom det i lagstiftningen ingår endast några få hänvisningar till de militära kommandomållens innehåll. I lagstiftningen har begreppet militärt kommandomål inte definierats, inte heller är begreppet entydigt i den rättsvetenskapliga litteraturen. Inte heller ger fördjupade studier av den praxis som har iakttagits en uttömmande utredning av saken.

Som militära kommandomål har allmänt betraktats sådana ärenden gällande försvarsmakten och dem som tjänstgör där som den förman som saken gäller avgör på grundval

av sin ställning som militär befälhavare. Typiska militära kommandomål är

- 1) beredningen och ledningen av militära åtgärder,
- 2) utbildningen av de värnpliktiga, samt
- 3) upprätthållandet av den militära truppens inre anda, disciplin och ordning.

Till den grupp av ärenden som gäller beredning och vidtagande av militära åtgärder. hör bl.a. strategisk, operativ och taktisk planering, planering och genomförande av förhöjd beredskap, upprätthållande av ledningssystemet under krigstid, militär spaning, beslut om organisationer och fastställd styrka under krigstid, placering av personalen och förordnande av personal till uppgifter under krigstid, beslut om grunderna för befordran samt befordran till militär grad, utrustning av de krigstida trupperna och planering av underhållet samt åtgärderna i syfte att förbereda detta, ledning av krigsoperationer och trupper, beslut om vapenvila, den direkta ledningen av militära trupper när handräckning ges samt territorialövervakning och reglementen som hänför sig till de ovan nämnda kategorierna av ärenden.

Till den kategori av ärenden som gäller den militära utbildningen hör bl.a. förordnande av de värnpliktiga till utbildning som leder till uppgifterna under krigstid, strukturen, planeringen och genomförandet av utbildningen för de värnpliktiga samt reglementen som hänför sig till de ovan nämnda kategorierna av ärenden.

Till den kategori av ärenden som gäller upprätthållandet av den militära truppens anda, disciplin och ordning hör bl.a. tjänstgöringen vid garnisonerna och den militära ordningen, disciplinära regler och verksamhet, grunderna för utdelning och beviljande av militära beteckningar, truppförbandens namn, godkännande av honnörsmarscher och flaggor, beviljande av militära utmärkelse-tecken samt traditionsfrågor och ytterligare reglementen som hänför sig till de ovan nämnda kategorierna av ärenden.

Det militära samfundet är till sin natur auktoritärt och verksamheten baserar sig på muntliga och skriftliga order. Kommandomålets betydelse markeras vid den direkta ledningen av soldaterna och vid utbildningen till denna verksamhet. Också andra föreskrifter som hänför sig till den militära verksamheten ges i allmänhet i form av order. Order går ovillkorliga från ett kommandoorgan till ett annat, från det högsta till det läg-

sta och när besluten verkställs förutsätts klara befälsrelationer och ovillkorlig hörsamhet. Beslutsförfarandet i militära kommandomål främjas av snabb beredning av besluten, smidigt beslutsfattande och effektiv verkställighet av besluten.

I beslut som fattas av republikens president får ändring inte sökas genom besvär. Det samma gäller också presidentens beslut i militära kommandomål. Vid rättstillämpning (HFD 5161/4/90) har ansetts, att ändring inte har kunnat sökas genom besvär i ett vid försvarsmakten fattat beslut i ett militärt kommandomål. Ett beslut i ett militärt kommandomål hörde inte till ärenden i vilka ändring kunde sökas enligt lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden (154/1950). Detta för de militära kommandomålen väsentliga draget har inte heller ifrågasatts i den rättsvetenskapliga litteraturen. Förvaltningsprocesslagen genom vilken lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden upphävdes år 1996 har inte i detta avseende ändrat saken. Besvär i förvaltningsärenden får anföras enligt vad som anges i förvaltningsprocesslagen. Besvär kan inte anföras över en order som har utfärdats internt inom förvaltningen och som gäller utförande av ett uppdrag eller vidtagande av någon annan åtgärd.

Historisk översikt. Enligt 19 § i regeringsformen av år 1772 ankom överbefälet över trupperna både till lands och till sjöss på konungen. Regeringsformen särskilde mellan handläggningsordningen för militära kommandomål och övriga militära ärenden. Med militära kommandomål avsågs alla de ärenden som gällde tjänstgöringen i armén, disciplin, övningar och läger samt krigsoperationer.

Under ryska tiden, från år 1809, förblev de militära frågorna alltjämt indelade i två grupper. De militära kommandomålen bestod i stort sett av samma ärenden som under den svenska tiden.

Finlands lantdag beslutade den 15 november 1917 att tills vidare själv utöva den makt som enligt gällande stadganden innehafts av kejsaren och storfursten. Det blev igen aktuellt att tillämpa 19 § i regeringsformen av år 1772 gällande överbefälet. Lantdagen fick till uppgift att sköta om ledningen av krigsoperationerna och förordna om krigsmaktens organisation. Till lantdagens behörighet hörde också frågorna gällande krigsmaktens

ekonomiska förvaltning samt, enligt den med senaten överenskomna indelningen, de "externa militära frågorna". Todelningen av de militära frågorna från den gamla autonomins tid hade sålunda tillfälligt försvunnit.

Lantdagen befullmäktigade den 18 maj 1918 senatens ordförande P.E. Svinhufvud att utöva den högsta makten. Efter att Svinhufvud bett om avsked befullmäktigade lantdagen general Mannerheim att "som riksföreståndare utöva den högsta makten". På honom ankom från och med den 30 december 1918 det högsta befälet över krigsmakten. Vid senaten inrättades den 14 juni 1918 Militieexpeditionen, till vars ledning utnämndes generalmajor W. Thesleff. Riksföreståndaren förordnade honom den 31 juli 1918 att sköta också överbefälet.

Enligt Regeringsformen för Finland av den 17 juli 1917 tillkommer högsta befälet över Finlands krigsmakt presidenten. Regeringsformen bibehöll skillnaden mellan militära kommandomål och andra militära frågor.

Till 3 § i den år 1937 utfärdade förordningen angående försvarsmaktens högsta ledning fogades den 17 oktober 1939 ett fjärde moment enligt följande: "När särskilda omständigheter sådant påkalla kan republikens president förordna en särskild kommandör för försvarsmakten att fungera såsom högsta militära myndighet och närmare bestämma hans åligganden." Marskalk Mannerheim förordnades samma dag att under extra övningar fungera som kommandör för försvarsmakten. Det i förordningen förutsatta förordnandet om hans uppgifter gavs likväl inte. Efter vinterkrigets utbrott överlämnade republikens president den 30 november 1939 det högsta befälet över krigsmakten till försvarsmaktens kommandör. Presidenten meddelade den 17 december 1939 föreskrifter om överbefälhavarens uppgifter och befogenheter.

Under tiden mellan vinterkriget och fortsättningskriget förblev fältmarskalk Mannerheim alltjämt överbefälhavare. Med stöd av förordningen i fråga ankom på honom också uppgifterna som kommandör för försvarsmakten. Mannerheim blev den 4 augusti 1944 medan fortsättningskriget alltjämt pågick republikens president och uppgiften som överbefälhavare integrerades med presidentens uppgifter. Presidenten meddelade den 31 december 1944 att han avstod från den aktiva ledningen av försvarsmakten och förordnade chefen för huvudstaben till interi-

mistisk kommandör för försvarsmakten.

Beredningen av och beslutsfattandet beträffande frågorna om det militära försvaret. Grunderna för det militära försvaret fastställs genom beslut som fattas av riksdagen, republikens president och statsrådet.

Riksdagen beslutar om grunderna för försvarspolitik och försvaret samt om principerna för utveckling av försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet genom att utöva lagstiftnings- och budgetmakt samt andra i statsförfatningen angivna lednings- och övervakningsmedel. Nuförtiden har de grundläggande avgörandena gällande försvarsmakten tagits upp till behandling i riksdagen särskilt i form av statsrådets redogörelser.

Enligt 30 § regeringsformen tillkommer högsta befälet över Finlands krigsmakt presidenten. I den nya grundlagens 128 § har motsvarande sak uttryckts genom förordnande om att republikens president är överbefälhavare för försvarsmakten. Till överbefälet hör rätten att ge militärorder och att fatta beslut i militära utnämningsärenden. Enligt 34 § 4 mom. regeringsformen stadgas särskilt om föredragningen av militära kommandomål och militära utnämningsärenden samt om kontrasignation av presidentens beslut i sådana ärenden. Motsvarande bestämmelse ingår i 58 § 5 mom. grundlagen, likväl med det tillägget att republikens president i militära kommandomål beslutar under medverkan av ministern. Enligt 90 § regeringsformen utnämns officerarna i armén och flottan av presidenten, och angående det militära befodrings- och undervisningsväsendet i övrigt stadgas särskilt. Enligt 128 § 2 mom. grundlagen utnämner presidenten officerarna.

I andra ärenden än sådana som gäller militära kommandomål fattar presidenten med stöd av 34 § 1 mom. regeringsformen sina beslut gällande försvarsförvaltningen i statsrådet på föredragning av den minister till vars ämbetsområde ärendet hör, eller i regel för försvarsmaktens del på föredragning av försvarsministern. Ärenden som gäller gränsbevakningsväsendet föredras av inrikesministern. Den nya grundlagen medför inte någon förändring i detta avseende.

Om presidentens beslutsförfarande i militära kommandomål bestäms för närvarande i 8 § lagen om försvarsmakten. De militära kommandomålen föredras för republikens

president av kommandören för försvarsmakten, som även kontrasignerar presidentens beslut.

Enligt 6 § förordningen om försvarsmakten avgör kommandören för försvarsmakten militära kommandomål som gäller försvarsmakten, om republikens president inte har förbehållit sig beslutanderätten i dem eller de inte enligt vad som stadgas eller bestäms skall avgöras av någon annan myndighet.

Republikens president har i praktiken på förhand fattat ställning till de centrala frågor som hänför sig till det militära försvaret och om vilka kommandören för försvarsmakten regelmässigt har hållit presidenten informerad. Härvid har inte nödvändigtvis fattats forbundna beslut. Republikens president har vid kabinettsföredragning som militärt kommandomål beslutat om befordran till militär grad. Dessutom har presidenten fattat beslut om truppförbandens namn, årsdagar, honnörsmarscher och flaggor samt traditionstruppförband.

Republikens presidents behörighet i ärenden som gäller det militära försvaret begränsas inte endast till sådana ärenden som hänför sig till presidentens makt som överbefälhavare, utan presidenten fattar härtill hörande beslut också i egenskap av republikens president. Enligt 33 § regeringsformen beslutar presidenten med riksdagens bifall angående krig och fred och enligt 76 § förordnar presidenten i statsrådet om ställande av trupperna på krigsfot. Motsvarande bestämmelser i den nya grundlagen ingår i 93 § 1 mom. och 129 §.

Andra lagar som hänför sig till försvaret och i vilka bestäms att presidenten annat än som överbefälhavare är bemyndigad att utfärda förordning eller innehar annan behörighet är t.ex. beredskapslagen (1080/1991), lagen om försvarstillstånd (1083/1991), lagen om gränsbevakningsväsendet (320/1999) och lagen om räddningsväsendet (561/1999). Också i lagen om Finlands deltagande i fredsbevarande verksamhet som baserar sig på beslut av Förenta Nationerna och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (514/1984) bestäms om presidentens behörighet.

Om överlåtande av uppgiften som befälhavare bestäms i regeringsformen (30 §) och likaså i den nya grundlagen (128 §). Enligt regeringsformen kan befälet över Finlands krigsmakt under krigstid överlåtas till någon

annan. Enligt grundlagen kan presidenten också under andra tider än krigstid överlåta uppgiften på någon annan finsk medborgare. Presidenten beslutar om överlåtande av uppgiften som överbefälhavare på framställning av statsrådet. Enligt grundlagsutskottets ovan nämnda betänkande avser statsrådets förslag om överlåtande av uppdraget som överbefälhavare i själva verket det samma som förslaget till avgörande enligt 58 § 1 mom., där frågan avgörs med stöd av 58 § 2 mom. Vidare konstaterar grundlagsutskottet, att det beror på presidenten om uppdraget som överbefälhavare förs över på någon annan i sin helhet eller om presidenten förbehåller sig rätten till vissa av överbefälhavarens befogenheter. Beslutet bör enligt grundlagsutskottet lämpligen också gälla sätten för överbefälhavarens maktutövning, det vill säga beslutsförfarandet. En väsentlig fråga är då på vilket sätt statsrådet efter maktöverföringen får information om vem som utövar överbefälhavarens maktbefogenheter.

Försvarsministeriet deltar i beredningen och verkställigheten av beslut som fattas av riksdagen, presidenten och statsrådet. Enligt 40 § regeringsformen avgörs ärenden som ankommer på statsrådet vid statsrådets allmänna sammanträde eller i det ministerium som saken gäller. Motsvarande bestämmelse ingår i 67 § grundlagen.

Enligt 44 § regeringsformen skall ärenden som handläggs i statsrådet ha undergått beredning i vederbörande ministerium. Det tillhör varje ministerium att övervaka förvaltningen inom sitt verksamhetsområde samt att vidta åtgärder för verkställighet av lagar, förordningar och statsrådets beslut. Enligt 68 § grundlagen svarar varje ministerium inom sitt ansvarsområde för beredningen av de ärenden som hör till statsrådet och för att förvaltningen fungerar som sig bör.

Enligt 18 § reglementet för statsrådet (1323/1996) hör till försvarsministeriets verksamhetsområde för närvarande följande kategorier av ärenden: rikets försvar och den allmänna försvarsberedskapen, övervakning av rikets territorium och tryggheten av dess territoriella integritet, försvarsmaktens sammansättning och organisering samt utrustning, utbildning och underhåll, värnplikt och frivillig militärtjänst för kvinnor, den militära rättsvården, till den del ärendet inte hör till justitieministeriets verksamhetsområde, polisverksamheten inom försvarsmakten,

hälso- och sjukvården samt den sociala verksamheten inom försvarsmakten, skogshushållning och miljövård inom verksamhetsområdet, fredsbevarande verksamhet, militär luftfart och sjöfart, export av försvarsmateriel och stödande av det frivilliga försvarsarbetet.

Enligt gällande lagstiftning har försvarsministeriet det administrativa ansvaret för försvarsmakten, men inte behörighet i militära kommandomål.

Enligt 2 § lagen om försvarsmakten har försvarsmakten till uppgift att i samverkan med andra övervakningsmyndigheter sörja för övervakningen av rikets land- och sjöområde samt luftrum, att trygga rikets territoriella integritet, vid behov med anlitan av kraftåtgärder och att försvara riket och dess rättsordning samt folkets livsbetingelser och grundläggande rättigheter. Försvarsmakten sörjer för upprätthållandet och utvecklandet av rikets militära försvarsberedskap, handhar den militära utbildningen, stöder den frivilliga försvarsutbildningen samt främjar också på annat sätt verksamhet som syftar till att stärka försvarsviljan och höja medborgarnas fysiska kondition. Dessutom ger försvarsmakten vid behov handräckning för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, deltar i utbildningen för fredsbevarande verksamhet och sörjer för den fredsbevarande verksamhetens beredskapsuppgifter och organisatoriska uppgifter samt utför de övriga för försvarsmakten i lag föreskrivna åliggandena.

Försvarsmakten är enligt lagens 3 § i administrativt avseende underställd försvarsministeriet. Huvudstabens behörighet är allmän i förvaltningsfrågor. Kommendören för försvarsmakten avgör sådana förvaltningsärenden om vilka uttryckligen har bestämts att de skall avgöras av honom. I militära kommandomål är befogenheten den motsatta, dvs. kommendörens beslutanderätt är allmän och baserar sig på en uttrycklig bestämmelse om huvudstaben. Huvudstaben underlyder i militära kommandomål kommendören för försvarsmakten. Försvarsmakten består av kommendören för försvarsmakten, huvudstaben och den regionala förvaltningsstaberna, armén, marinen och flygvapnet, militära inrättningar, truppförband och andra enheter samt Försvarshögskolan och Försvarsinstitutet.

Enligt 5 § förordningen om försvarsmakten är kommendören för försvarsmakten i egen-

skap av militär chef direkt underställd republikens president.

Enligt 9 § förordningen om försvarsmakten underlyder huvudstaben i militära kommandomål kommendören för försvarsmakten och i förvaltningsärenden försvarsministeriet. I förordningens 18 § bestäms om föredragningen av ett ärende för kommendören för försvarsmakten samt för chefen för huvudstaben. Enligt bestämmelsens 3 mom. gäller om behandlingen, föredragningen och avgörandet av militära kommandomål dessutom vad som stadgas eller bestäms särskilt.

Enligt 25 § förordningen om försvarsmakten leder i militära kommandomål kommendören för marinen och kommendören för flygvapnet, underställda kommendören för försvarsmakten, sina försvarsgrenar samt den militära verksamheten vid truppförbanden samt förberedelser med tanke på undantagsförhållanden.

Militära kommandomål behandlas och avgörs av en militär förman på basen av dennes till förmansställningen hörande behörighet. Enligt 28 § förordningen om försvarsmakten leder i militära kommandomål kommendören för ett försvarsområde, underställd kommendören för försvarsmakten, den militära verksamheten inom försvarsområdet samt de militärlän, militära inrättningar och truppförband som underlyder det samt koordinerar på sitt område försvarsgrenarnas förberedelser med tanke på undantagsförhållanden. Med stöd av förordningens 30 § leder i militära kommandomål kommendören för ett militärlän, underställd kommendören för försvarsområdet, den militära verksamheten samt förberedelserna med tanke på undantagsförhållanden inom militärlänet. På motsvarande sätt ingår i förordningens 32 § bestämmelser om de lokala myndigheternas behörighet.

Bestämmelser som gäller militära kommandomål ingår dessutom i 4 § förordningen om Försvarshögskolan (668/1992), 2 - 4 § samt 14 och 15 § förordningen om militära grader och tjänstgöringsgrader (500/1994), 3 § förordningen om försvarsmaktens militärdräkter och uniformer (136/1997) samt 33, 52 och 53 § värnpliktslagen (452/1950).

Utöver den sedvanliga administrativa styrningen har styrning inom försvarsmakten verkställts som militärt kommandomål genom olika reglementen och stående be-

stämmelser samt genom skriftliga och muntliga order. Republikens president ålade i egenskap av överbefälhavare den 30 juli 1945 kommandören för försvarsmakten att "godkänna för ibruktagande alla försvarsmaktens reglementen, fränsett dem som gäller försvarsministeriets direkta verksamhetsområde och skall godkännas av försvarsministeriet". Beslutet tillämpas alltjämt.

Enligt 1 § förordningen om försvarsrådet (137/1957) är försvarsrådet högsta rådgivande och planläggande organ samt konsultativ kommission hos republikens president i angelägenheter som rör rikets försvar. Till rikets försvar hänförs alla aktiviteter som är nödvändiga för tryggnad av samhällets verksamhet och befolkningens levnadsmöjligheter. Till försvarsrådet hör statsministern som ordförande och försvarsministern som viceordförande och de med tanke på totalförsvaret centrala ministrarna och tjänstemännen samt den högsta militära ledningen.

Enligt förordningens 5 § ankommer på försvarsrådet att följa med den militärpolitiska utvecklingen och utreda dess inverkan på rikets försvar samt planlägga försvarsåtgärder på grund därav, att granska grundplanerna för rikets försvar i fall av krig och under krigstid och avge yttranden om dem. Rådet kan avge yttranden och göra framställningar i andra angelägenheter som avser utvecklande av rikets försvarsberedskap.

I försvarsrådet behandlar landets högsta politiska ledning och de civila områdenas tjänstemannaledning tillsammans med den högsta militära ledningen frågor som hänför sig till rikets försvar. Republikens president har under de senaste åren deltagit i försvarsrådets möten när betydande frågor har behandlats, såsom särskilt beredningen av den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen år 1997. Försvarsrådet har behandlat den internationella militärpolitiska situationen, ur försvarets synpunkt centrala förändringar i samhället och näringslivet, de olika förvaltningsområdenas beredskapsarrangemang med tanke på undantagsförhållanden, den ekonomiska försörjningsberedskapen och räddningsverksamheten samt lagstiftningsprojektet på försvarets olika områden. Försvarsrådet har gett de olika samhällsområdena anvisningar med tanke på beredskapen för undantagsförhållanden och tillhandahållit undervisning därom. De beslut som fattas av försvarsrådet är till sin natur rekommendationer.

En arbetsgrupp som statsrådets kansli tillsatte den 16 september 1999 har utrett hur lagstiftningen om försvarsrådets ställning och uppgifter kan utvecklas. Arbetsgruppen överlämnade sitt betänkande till statsministern den 28 oktober 1999.

Enligt 44 § reglementet för statsrådet skall det utrikes- och säkerhetspolitiska utskottet förberedelsevis handlägga viktiga ärenden som gäller utrikes- och säkerhetspolitiken och andra ärenden som gäller Finlands relationer till främmande makter samt koordineringen av dessa ärenden.

Det utrikes- och säkerhetspolitiska utskottet som leds av statsministern är utrikes- och säkerhetspolitikens berednings- och planeringsorgan. De formella beslut som de av utskottet godkända ställningstagandena förutsätter fattas separat. Under de senaste åren har presidenten aktivt deltagit i utskottets arbete. Det nära samarbete mellan presidenten och statsrådet som den behövliga nationella beredningen av Europeiska unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik förutsätter har i huvudsak förverkligats i utskottet.

Den internationella utvecklingen och lagstiftningen utomlands

På grundval av de utredningar som gjorts om det sätt på vilket beslutanderätten på högsta nivå inom det militära försvaret (överbefålet) är organiserad och om begreppet militära kommandomål i andra länder kan konstateras, att arrangemangen och beslutsprocessen gällande det militära försvaret i olika länder skiljer sig från varandra till den grad, att de på grund av avsaknaden av tillräckliga gemensamma drag inte vid en bedömning är jämförbara. Ledningsbefogenheten när det gäller de väpnade styrkorna innehas i regel av statsöverhuvudet, statsministern eller försvarsministern. I lagstiftningen har de olika statsorganens behörighet i ärenden som gäller det militära försvaret fastställts antingen genom bestämmelser om olika myndigheters befogenheter i enskilda kategorier av ärenden såsom t.ex. mobilisering eller undantagsvis genom begreppet militärt kommandomål.

I Sverige har med tanke på hot om krig eller ledningen under krigstid särskilt utsetts riksdagens krigsdelegation, till vilken hör 50 riksdagsledamöter och som vid behov fungerar i stället för riksdagen. Regeringen

verkar som högsta belysare i militära frågor. I Sveriges lagstiftning känner man inte till det militära kommandomålet som särskilt begrepp. Högsta befälhavare för försvarsmakten är kommendören för försvarsmakten, som har en rätt självständig ställning.

I Norge innehas överbefälet av konungen. Begreppet militärt kommandomål ingår i lagstiftningen. Kungen fattar beslut i militära kommandomål i regeringens begränsade sammansättning, varvid statsministern, utrikesministern samt försvarsministern är närvarande. Försvarsministern kan också förordna att kommendören för försvarsmakten skall vara närvarande vid föredragningen. Till de militära kommandomålen hör försvarsplanerna, mobiliseringsplanerna samt planerna för sammansättning och koncentring av trupperna.

I Danmark är försvarsministern högsta ansvariga myndighet för försvarsmakten (överbefäl). Kommendören för försvarsmakten är direkt underställd försvarsministern. Det särskilda begreppet militärt kommandomål framgår inte av lagstiftningen, inte heller iaktas i fråga om ärenden som gäller det militära försvaret några sätt för beslutsfattandet som skiljer sig från beslutsfattandet gällande den övriga förvaltningen.

I Frankrike är presidenten högsta befälhavare för de väpnade styrkorna. Endast presidenten har rätt att bestämma om användningen av kärnvapen. De centrala besluten om försvaret fattas av presidenten i olika politiska organ såsom regeringen, försvarsrådet och den begränsade försvarskommittén. Såväl presidenten som statsministern har sina egna militärkabinett som rådgivande organ. Statsministern svarar för det nationella försvaret. Begreppet militärt kommandomål existerar inte uttryckligen, utan beslutsfattandet baserar sig på befogenheter som är definierade enligt kategori av ärende.

I Tyskland innehas överbefälet över de väpnade styrkorna under fredstid av försvarsministern och under krigstid av förbundskanslern. Om de väpnade styrkornas uppgifter och befogenheter bestäms i lag. Det särskilda begreppet militärt kommandomål existerar inte.

Bedömning av nuläget

När det gäller beredskapen med tanke på militära kriser och förverkligande av det mi-

litära försvaret är riksdagen, republikens president och statsrådet de centrala statsorganen. Utrikesministeriet, inrikesministeriet samt försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet är de viktigaste beredande och verkställande myndigheterna.

Såsom ovan har konstaterats finns det inte någon heltäckande och uttömmande definition av begreppet militärt kommandomål vare sig på författningsnivå eller i den vetenskapliga litteraturen. Beslutsfattandet gällande det militära försvaret har, bedömt på grundval av de dokument som står att finna, inom försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet skett på ett sådant sätt att det inte alltid är möjligt att sluta sig till om ett ärende har behandlats som förvaltningsärende eller som militärt kommandomål. Praxis och uppfattningar har varierat under årtiondenas lopp.

Republikens president och statsrådet har behandlat ärendena gällande det militära försvaret på många olika sätt beroende på vilket slag av ärende det i varje enskilt fall har varit fråga om. När det gäller betydande sakkomplex som hört till försvarspolitikens, försvarets och de militära kommandomålen område har dessa sålunda behandlats eller uppgifter om dem har meddelats presidenten och statsrådet vid diskussioner mellan presidenten och kommendören för försvarsmakten, i försvarsrådet samt i statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska utskott.

Republikens president har på förhand tagit ställning till sådana centrala frågor gällande försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet som kommendören för försvarsmakten och chefen för gränsbevakningsväsendet har informerat presidenten om. Kommendören för försvarsmakten och chefen för gränsbevakningsväsendet har fattat de beslut som presidentens ställningstaganden förutsatt. Till presidentens avgörande har i föredragningsförfarandet för militära kommandomål förts ärenden som gällt befördran till militär grad samt de militära traditionerna.

I och med grundlagsreformen tydliggörs presidentens beslutsförfarande i militära kommandomål, eftersom lagen anger de frågor i vilka presidenten beslutar i detta beslutsförfarande. Samtidigt preciseras de militära kommandomålen innehåll. Antalet ärenden i vilka presidenten formellt fattar beslut i beslutsförfarandet för militära kommandomål ökar. Genom grundlagsreformen utsträcks det parlamentariska ansvaret

också till de militära kommandomålen, eftersom ministerns medverkan förutsätts när presidenten fattar beslut.

Enligt den gällande lagstiftningen har försvarsministeriet administrativt ansvar för försvarsmakten, men inte behörighet i militära kommandomål. Av ministerns medverkan följer, att försvarsministeriets möjligheter att påverka centrala militära kommandomål som gäller försvarsmakten ökar.

2.2. Övriga ändringsbehov som följer av grundlagen

Presidentens behörighet i utnämningsfrågor

Enligt grundlagens 128 § 2 mom. utnämner presidenten officerarna. Bestämmelsen motsvarar bestämmelserna i 90 § 2 mom. i den gällande regeringsformen. Enligt grundlagsreformens motivering (RP 1/1998 rd s. 183) omfattar bestämmelsen officerstjänsterna vid försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet samt försvarsministeriet. Utnämningen av försvarsmaktens officerare är ett militärt utnämningsärende enligt 58 § 5 mom. grundlagen och presidenten beslutar därom enligt vad som bestäms genom lag.

Enligt 8 § lagen om försvarsmakten utnämns officerarna vid försvarsmakten till sina tjänster av republikens president i statsrådet eller vid föredragning av militära utnämningsärenden. I statsrådet beslutar presidenten om utnämningen på föredragning av försvarsministern. De militära utnämningsärendena föredras för presidenten av kommandören för försvarsmakten, som även kontrasierar presidentens beslut.

Närmare bestämmelser om presidentens utnämningsbehörighet och beslutsförfarandet i militära utnämningsärenden ingår för försvarsmaktens del i 50 § förordningen om försvarsmakten. Enligt paragrafens 1 mom. utnämns kommandören för försvarsmakten, chefen för huvudstaben, general, amiral, försvarsmaktens chefsingenjör, försvarsmaktens överläkare, fältbiskop, assessor och forskningschef av republikens president på framställning av statsrådet och de övriga officerarna på framställning av kommandören för försvarsmakten.

Med beaktande av bestämmelserna i 58 § 5 mom. grundlagen är det nödvändigt att i lagen om försvarsmakten noggrannare än för närvarande bestämma om de officerstjänster i fråga om vilka presidentens beslut om ut-

nämningen till tjänsten fattas i statsrådet. Enligt den i 58 § 1 mom. grundlagen fastställda huvudregeln fattar presidenten beslut i dessa utnämningsärenden utifrån statsrådets förslag till avgörande om inte något annat bestäms särskilt genom lag.

I lagförslaget föreslås att de av försvarsmaktens officerstjänster till vilka republikens president utnämner innehavaren i statsrådet utifrån statsrådets förslag till avgörande specificeras. Dessutom föreslås en bestämmelse om att republikens president utser de övriga officerarna som militärt utnämningsärende på föredragning av kommandören för försvarsmakten vid en så kallad kabinettsföredragning.

Genom förordningen om försvarsmakten har till presidentens utnämningsbehörighet delegerats förutom officerstjänsterna också vissa specialofficerstjänster, dvs. tjänsterna som försvarsmaktens chefsingenjör och försvarsmaktens överläkare samt tjänsterna som fältbiskop, assessor och forskningschef. Enligt förordningens 35 § 3 mom. är de nämnda specialofficerstjänsterna samt tjänsten som fältbiskop militära tjänster och deras innehavare hör till sådan militär personal vid försvarsmakten som bär uniform. Det är därför motiverat att republikens president alljämt utnämner innehavarna av de nämnda tjänsterna i egenskap av överbefälhavare för försvarsmakten.

Enligt grundlagsutskottets betänkande bör enligt de grundläggande principerna för reformen till presidentens utnämningsrätt hänföras bara sådana tjänster, där det är motiverat att presidenten på grund av sin konstitutionella ställning, sina uppgifter eller av orsaker som anknyter till den aktuella tjänstens oberoende karaktär eller av andra motsvarande särskilda orsaker sköter utnämningen. För närvarande uppfylls inte de nämnda förutsättningarna när det gäller tjänsterna som assessor och forskningschef, till vilka presidenten utser innehavaren, och därför föreslås inte längre att de skall hänföras till den kategori av tjänster i fråga om vilka innehavaren utses av presidenten. Utnämningen till civila tjänster bör enligt de ovan angivna allmänna principerna för behörigheten när det gäller utnämningen av tjänstemän hänskjutas till statsrådet eller ministeriet eller själva det ämbetsverk som saken gäller. Vad tjänsterna som assessor och forskningschef beträffar bör den utnämmande myndigheten i framtiden vara statsrådet eller försvarsministeriet.

Presidentens behörighet att förordna till ett uppdrag

Enligt 126 § grundlagen förordnar presidenten beskickningarnas chefer liksom även de andra tjänstemän i fråga om vilka förordnandet till uppdraget anges höra till presidentens befogenhet på annat ställe i den nya grundlagen eller genom lag. Direkt med stöd av grundlagen förordnar presidenten endast beskickningarnas chefer och suppleanten för biträdande justitiekanslern. Om förordnande av andra tjänstemän till uppdraget skall sålunda bestämmas genom lag, om det också i framtiden anses vara ändamålsenligt att förordnandet skall hänföras till presidentens behörighet.

Enligt den i ingressen till 54 § 1 mom. förordningen om försvarsmakten uttryckta huvudregeln förordnas tjänstemännen till sina uppgifter av den utnämmande myndigheten på framställning eller föredragning enligt 50 § 1 mom. Enligt 1 punkten i den sistnämnda paragrafen förordnar presidenten på framställning av statsrådet en tjänsteman till innehavare av en uppgift som motsvarar tjänsten som överste eller kommodor, om den som förordnas till uppgiften i samband med förordnandet föreslås bli befördrad till brigadgeneral eller flotttiljamaral. Enligt paragrafens 3 mom. förordnar republikens president en officer till militärattaché eller biträdande militärattaché samt till motsvarande uppgift på framställning av statsrådet samt till adjutant hos republikens president på föredragning av kommendören för försvarsmakten.

När det gäller förordnandet av försvarsmaktens högsta tjänstemän till sina uppdrag är det ändamålsenligt att det också i framtiden är presidenten som har behörighet för ändamålet. Detta bör anses vara motiverat också med tanke på de ovan anförda allmänna principerna gällande presidentens behörighet i utnämningfrågor. Enligt förslaget fogas till lagen om försvarsmakten i samband med regleringen av presidentens utnämningssätt en bestämmelse enligt vilken till republikens presidents behörighet också hör att förordna de tjänstemän till deras uppdrag som presidenten har utnämnt på framställning av statsrådet.

Till lagen bör dessutom fogas en bestämmelse om att republikens president alltså förordnar en officer eller specialofficer till uppgiften som militärattaché och biträ-

dande militärattaché samt motsvarande internationella uppgifter på framställning av statsrådet samt till uppgiften som adjutant hos republikens president på föredragning av kommendören för försvarsmakten. Vad de förstnämnda gäller är det fråga om en tjänsteman som har till uppgift att fungera som försvarsförvaltningens representant i internationella uppgifter utomlands och att samtidigt representera Finland. Eftersom republikens president enligt grundlagen leder utrikespolitiken i samverkan med statsrådet är det motiverat att presidenten alltså har behörighet att förordna en officer till ett uppdrag av ovan nämnt slag i utlandstjänst. Ändamålsenligt och förenligt med de allmänna principerna för utnämning och förordnande till ett uppdrag är också, att presidenten har behörighet att också i framtiden förordna sin egen adjutant till uppgiften.

Presidentens behörighet i fråga om befordran till militär grad

Enligt 15 § 1 mom. förordningen om militära grader och tjänstgöringsgrader (500/1994) befordrar republikens president på föredragning av kommendören för försvarsmakten till de militära graderna för fänrik och underlöjtnant och de militära grader som avses i 2 § 1 mom. 8 - 17 punkten samt till motsvarande militära grader för specialofficer på föredragning av kommendören för försvarsmakten. I nämnda 2 § 1 mom. 8 - 17 punkten ingår en förteckning över militära grader från löjtnant till general. Om den som skall befordras utnämns till sin tjänst av republikens president på framställning av statsrådet föredras hans befordran likväl av försvarsministern. Det samma gäller befordran till brigadgenerals och flotttiljamarals militära grad samt till sådan militär grad för officer eller specialofficer som är högre än dessa. Till militär grad befordras med andra ord av republikens president alla sådana institutofficerare, specialofficerare och officerare som hör till reserven eller de aktiva trupperna och som skall befordras till de militära graderna för fänrik och underlöjtnant och sådan militär grad som är högre än dessa. Upp till den militära graden för överste och kommodor befordras officeren av republikens president på föredragning av kommendören för försvarsmakten. När det gäller högre militära grader än dessa befordras officeren på föredragning av försvars-

ministern. I förordningens 15 § 2 mom. och 18 § 2 mom. bestäms om presidentens behörighet att på föredragning av försvarsministern förlåna tjänstgöringsgrader som är högre än överstes och kommodors militära grad när det gäller dem som tjänstgör i vissa uppgifter som hänför sig till tjänstgöring utomlands.

Det är också i framtiden ändamålsenligt att i nuvarande omfattning delegera befordran till militär grad och förlänande av tjänstgöringsgrad till presidenten. Som följd därav föreslås också att bestämmelserna i fråga överförs från förordningen om militära grader och tjänstgöringsgrader till lagens 9 §. Enda undantaget från nuvarande praxis föreslås vara, att befordran av officerare som tjänstgör vid försvarsministeriet upp till överstes och kommodors militära grad i framtiden föredras av kommandören för försvarsmakten i stället för av försvarsministern. Enligt förslaget befordrar republikens president officerarna i beslutsförandet för militära kommandomål.

Presidentens rätt att utfärda förordningar

Grundlagens 80 § ersätter bestämmelserna i den nuvarande regeringsformens 21 och 28 § om presidentens så kallade självständiga rätt att utfärda förordning. Efter att grundlagen har trätt i kraft utfärdar presidenten med stöd direkt av grundlagen endast sådana förordningar genom vilka internationella förpliktelser sätts i kraft. I övrigt kan presidenten utfärda förordningar endast med stöd av en genom lag delegerad uttrycklig rätt att utfärda förordning. I den nya grundlagen ingår också en bestämmelse som begränsar rätten att utfärda förordning och enligt vilken genom lag i framtiden skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt den nya grundlagen i övrigt hör till området för lag. Genom det sistnämnda hänvisas både till de i grundlagen tryggade rättigheterna och till alla de andra frågor om vilka enligt någon bestämmelse i grundlagen skall bestämmas genom lag.

Enligt förslaget intas i lagen en bestämmelse om bemyndigande med stöd av vilken angående fördelningen av behörighet mellan kommandören för försvarsmakten och lägre militära förmän vid behov kan bestämmas genom förordning. Det är motiverat att om

fördelningen av behörighet när det gäller militära kommandomål som hänför sig till överbefälhavarens myndighet vid behov bestäms genom en förordning som utfärdas av republikens president och inte av statsrådet.

Enligt 9 § i den gällande lagen om försvarsmakten bestäms om militära grader och befordran särskilt genom förordning. Som följd av det som anförts ovan, och eftersom det dessutom är ändamålsenligt att presidenten som överbefälhavare för försvarsmakten utfärdar förordningar om militära grader och befordran till dem, föreslås att angående det som i denna lag bestäms om militära grader och tjänstgöringsgrader samt om befordran till dem och om grunderna för befordran och förlänande av tjänstgöringsgrad ytterligare kan bestämmas genom en förordning som utfärdas av republikens president.

Förordningen om försvarsväsendets emblem (446/1963) är en förordning som presidenten s.a.s. självständigt utfärdar. Förordningen innehåller inte reglering som hör till lagens område, och om de frågor som den innehåller kan därför alljämt bestämmas på förordningsnivå. Enligt förslaget fogas till lagen om försvarsmakten ett i grundlagen förutsatt bemyndigande att utfärda förordning enligt vilket en förordning om försvarsmaktens emblem utfärdas av presidenten.

Hänvisningen till grundlagen

Enligt 3 § 2 mom. lagen om försvarsmakten är angående högsta befälet över försvarsmakten stadgat i regeringsformen. Enligt 128 § 1 mom. grundlagen är republikens president överbefälhavare för Finlands försvarsmakt. Enligt förslaget justeras den hänvisning som ingår i det nämnda lagrummet så att där hänvisas till grundlagen istället för till regeringsformen.

2.3. Övriga behov av ändringar

Ändringssökande i fråga om Försvarshögskolans och Försvarsinstitutets beslut

Enligt 12 § förordningen om Försvarsinstitutet (669/1992) får en studerande som är missnöjd med bedömningen av studieprestationerna begära rättelse hos den lärare som utfört bedömningen eller, då det är fråga om

ett vitsord som givits på betyg, hos Försvarsinstitutets chef. Den som är missnöjd med en lärares beslut får ytterligare hänskjuta ärendet till Försvarsinstitutets chef. Enligt förordningens 18 § får en sökande som är missnöjd med antagningen av studerande söka rättelse hos chefen för Försvarsinstitutet. Enligt förordningens 13 § kan en studerandes studier avbrytas på grund av sjukdom, otillräckliga framsteg eller av andra giltiga skäl. Om en studerande har gjort sig skyldig till ett brott eller annars till opassande beteende, kan han relegeras från försvarsinstitutet.

I ett beslut som chefen för Försvarsinstitutet meddelat med stöd av förordningens 12 eller 13 § samt i ett beslut som han med stöd av 18 § meddelat med anledning av rättelseyrkande får ändring sökas genom besvär så som anges i förvaltningsprocesslagen.

Enligt 22 § förordningen om Försvarshögskolan (668/1992) får en studerande som är missnöjd med bedömningen av en annan skriftlig studieprestation än en sådan som hör till en påbyggnadsexamen skriftligen eller muntligen begära rättelse hos den lärare som utfört bedömningen. En studerande som är missnöjd med slutvitsordet för en avhandling eller ett läroämne som hör till en examen skall dock rikta sin begäran om rättelse till chefen för examensavdelningen. Den som är missnöjd med ett beslut med anledning av begäran om rättelse får söka ändring hos försvarshögskolans rektor. Enligt förordningens 28 § får en sökande som är missnöjd med antagningen av studerande skriftligen söka rättelse hos försvarshögskolans rektor. Enligt förordningens 23 § kan en studerandes studier avbrytas på grund av sjukdom, otillräckliga framsteg eller av andra giltiga skäl. Om en studerande gjort sig skyldig till ett brott eller annars till opassande beteende kan han relegeras. Studerandes studier avbryts och studerande relegeras av Försvarshögskolans rektor.

Enligt förordningens 29 b § får ändring i beslut som försvarshögskolans rektor fattat med stöd av 22, 23 och 28 § sökas så som anges i förvaltningsprocesslagen.

Enligt 3 § förvaltningsprocesslagen kan sådana bestämmelser om besvärshöjningsbud som ingår i förordningar som har givits innan lagen trätt i kraft alltjämt tillämpas, men om nya besvärshöjningsbud kan inte längre bestämmas på förordningsnivå efter att förvalt-

ningsprocesslagen trätt i kraft, om inte ett uttryckligt bemyndigande om saken ingår i lagen. Enligt gällande lagstiftning kan ändring i alla ovan nämnda beslut som fattats av Försvarshögskolan och Försvarsinstitutet sålunda sökas hos förvaltningsdomstolen och i beslut av denna instans ytterligare hos högsta förvaltningsdomstolen.

I 8 kap. i den nya universitetslagen som trädde i kraft år 1998 (645/1997) föreskrivs om rättelseförfarande, ändringssökande och besvärshöjningsbud. Enligt universitetslagen kan en studerande söka rättelse i beslutet om antagning och i bedömningen av studieprestationer. Enligt lagens 35 § 2 mom. får ändring genom besvär inte sökas i ett beslut som man får söka rättelse i. Ändring i ett beslut som givits vid rättelseförfarande söks genom besvär hos länsrätten. Besvär får dock inte anföras över ett sådant beslut om bedömning av studieprestationer som givits vid rättelseförfarandet. Enligt 35 § 3 mom. universitetslagen får ändring i ett beslut av länsrätten om antagning av studerande inte sökas hos högsta förvaltningsdomstolen.

Enligt förslaget fogas till lagen om försvarsmakten sådana bestämmelser om Försvarshögskolan och Försvarsinstitutet som gäller de nämnda läroinrättningarnas ställning, elevantagningen, avbrytande av studierna och avstängning av en studerande samt om rättelseförfarandet. För närvarande regleras motsvarande frågor genom förordning.

Enligt förslaget intas i lagen också en reglering enligt vilken ändring i beslut som ges av Försvarshögskolan och Försvarsinstitutet kan sökas hos förvaltningsdomstolen så som anges i förvaltningsprocesslagen. Enligt förvaltningsprocesslagen kan besvär över beslut av en myndighet som är underställd statsrådet anföras hos förvaltningsdomstolen. Förvaltningsprocesslagen utgår från den allmänna principen om att besvärshöjningsbud gäller alla beslut. Enligt förvaltningsprocesslagens 13 § förutsätter begränsningen av besvärshöjningsbud en på lagnivå särskilt utfärdad bestämmelse. Enligt den rättsvetenskapliga litteraturen gällande förvaltningsprocesslagen är det på grund av sakens natur möjligt att bestämma om besvärshöjningsbud bl.a. i fråga om beslut som gäller bedömning av studieprestationer. Också härvid bör förutsättningen i allmänhet vara, att det är möjligt att använda ett enklare sätt att tillgodose rättsskyddet, såsom myndighetens interna rättelseförfarande.

På grund av det som anförts ovan föreslås

att om besvärsförbud bestäms så, att ändring i ett sådant beslut av Försvarshögskolan eller Försvarsinstitutet som man får söka rättelse i inte får sökas genom besvär. Den som är missnöjd med ett beslut som givits vid rättelseförfarande kan däremot söka ändring genom besvär hos förvaltningsdomstolen. Besvär förfarandet kan dock inte tillämpas i fråga om ett sådant beslut gällande bedömningen av studieprestationer som givits vid rättelseförfarande. Enligt förordningarna om Försvarshögskolan och Försvarsinstitutet kan den som är missnöjd med bedömningen av studieprestationerna samt antagningen av studerande genom läroinrättningens interna förfarande i sista hand söka rättelse hos inrättningens chef eller rektor. Enligt förslaget får ändring inte sökas genom besvär när det gäller förvaltningsdomstolens beslut om antagning av studerande och avbrytande av studierna eller avstängning av en studerande. Regleringen av det föreslagna besvärsförbudet och den begränsade möjligheten att anföra besvär motsvarar i tillämpliga delar de bestämmelser om besvär förbud som ingår i den gällande universitetslagen.

Försvarsmakten påförs räddningsuppgifter

Enligt lagen om räddningsväsendet är försvarsmakten skyldig att delta i räddningsverksamheten genom att för räddningsverksamheten tillhandahålla behövlig utrustning, personresurser och experttjänster, om olyckan är av en sådan omfattning eller har sådana särdrag att detta är nödvändigt. Försvarsmakten får inte försumma sina försvarsuppgifter då den deltar i räddningsverksamheten. Bestämmelsen (6 § 2 mom.) fogades till lagen i samband med riksdagsbehandlingen.

Riksdagens förvaltningsutskott ansåg, att eftersom den främsta platsen för föreskrifterna om dessa skyldigheter är lagen om försvarsmakten, är det motiverat att i olika sammanhang överföra regleringen till lagen i fråga. Av denna anledning föreslås, att den uppgift att delta i räddningsverksamheten och befolkningsskyddet som i lagen om räddningsväsendet påförs försvarsmakten, när lagen om försvarsmakten nu också i övrigt justeras fogas till förteckningen i lagens 2 § över försvarsmaktens uppgifter.

3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

Allmänt

Det främsta syftet med propositionen är att till lagen om försvarsmakten foga den reglering gällande republikens presidents uppgifter och befogenheter som grundlagen förutsätter och som vad försvarsmakten beträffar för närvarande huvudsakligen är på förordningsnivå. Förutom bestämmelserna gällande beslutsförfarandet i militära kommandomål och vissa bestämmelser gällande besvär sförbud är de föreslagna ändringarna tekniska.

Militära kommandomål

Det centrala syfte med revideringen av beslutsförfarandet när det gäller sådana militära kommandomål som skall avgöras av presidenten är att stärka de parlamentariska dragen i förfarandet. Ministerns enligt 58 § 5 mom. grundlagen förutsatta medverkan och parlamentariska ansvar i militära kommandomål som gäller försvarsmakten förverkligas enligt förslaget så, att försvarsministern har rätt att närvara och uttala sin uppfattning när kommandören för försvarsmakten föredrar militära kommandomål för presidenten. På det militära försvarets område har försvarsministern en central ställning. Med tanke på den parlamentariska övervakningen av försvarsmakten är det motiverat, att försvarsministern har närvaro och yttranderätt när presidenten behandlar militära kommandomål vid kabinettsföredragning. Med tanke på realiseringen av det parlamentariska ansvaret är det väsentligt att ministern regelbundet är med vid föredragningarna.

Det är viktigt att de högsta statsorganen blir informerade och att de beslutar om det militära försvarets mest centrala verksamhetslinjer och förändringarna i dem. Presidenten bör alltså ha obegränsad rätt att förbehålla sig avgörandet av ett militärt kommandomål. Till detta och till ministerns medverkan hänför sig förslaget till bestämmelse om att kommandören för försvarsmakten informerar presidenten och försvarsministern om betydande militära kommandomål som hör till de militära förmännens behörighet.

Overbefälet över försvarsmakten är nära

förbundet till presidentens uppgifter i Finlands utrikespolitiska ledning. Förslaget syftar till att presidentens beslutsförfarande i militära kommandomål skall föras närmare presidentens utrikespolitiska beslutsförfarande. Detta är av betydelse bl.a. på grund av att det internationella militära samarbetet ökar inom krishantering och den fredsbevarande verksamheten. Ett centralt ändringsförslag är, att beslutsfattandet i sådana betydande militära kommandomål som påverkar utrikes- och säkerhetspolitiken kan ske också i statsrådet.

I syfte att genomföra detta föreslås, att presidenten på eget initiativ eller på framställning av ministern kan överföra ett militärt kommandomål för att avgöras av presidenten i statsrådet. Eftersom det när det gäller försvarsmaktens militära kommandomål är fråga om utövande av överbefälhavarens makt och eftersom de militära synpunkterna på grund av ärendets natur har en exceptionellt central betydelse föreslås, att presidenten fattar sitt beslut i statsrådet utan att statsrådet lägger fram förslag till avgörande. Avsikten är att ärendet inte tas upp till förberedande behandling vid statsrådets allmänna sammanträde. Nära förbunden med det ovan nämnda säkerställandet av den militära sakkunskapen är också den rätt att närvara och yttra sig när militära kommandomål behandlas i statsrådet som föreslås för kommandörerna för försvarsmakten. I statsrådet föredras ett ärende som gäller försvarsmakten enligt förslaget av försvarsministern.

De ärenden som presidenten i egenskap av överbefälhavare skall avgöra som militära kommandomål kan härledas från de uppgifter som anges i lagstiftningen om försvarsmakten. Syftet med de militära kommandomålen är att leda försvarsmaktens militärt organiserade trupper eller därtill hörande militärer eller att bereda och fullgöra militära uppgifter. En militär order kan ges av republikens president, av överbefälhavaren för försvarsmakten eller av en militärperson som direkt underlyder befälhavaren och som samtidigt hör till försvarsmaktens trupper. Också den som är föremål för en order bör underlyda den som utfärdar ordern och höra till försvarsmaktens sammansättning under fredstid eller krigstid.

Med tanke på presidentens beslutsfattande i militära kommandomål är det viktigt att på lagnivå fastställa de centrala ärenden som förutsätter presidentens beslut. Sådana bety-

dande militära kommandomål är enligt propositionen ärenden som gäller de centrala grunderna för rikets militära försvar och betydande förändringar i den militära försvarsberedskapen, principerna för förverkligandet av det militära försvaret samt andra vittsyftande och principiellt viktiga ärenden som gäller den militära verksamheten och den militära ordningen. Presidenten föreslås på samma sätt som för närvarande alltjämt fatta beslut om befordran till militär grad.

Besvärsförbuden

Enligt förvaltningsprocesslagen kan besvär över beslut av en myndighet som är underställd statsrådet anföras hos förvaltningsdomstolen. Förvaltningsprocesslagen utgår från principen om allmän besvärsmätt. Om besvärsmätten begränsas förutsätter det enligt 13 § förvaltningsprocesslagen att därom skall bestämmas särskilt på lagnivå. Enligt förslaget fogas till lagen reglering av besvärsförbudet så, att i ett sådant beslut av Försvarshögskolan eller Försvarsinstitutet som man får söka rättelse i får ändring inte sökas genom besvär. Den som är missnöjd med ett beslut som givits vid rättelseförfarande får däremot söka ändring genom besvär hos förvaltningsdomstolen. Besvärsförfarandet föreslås dock inte kunna tillämpas när det gäller ett sådant beslut om bedömning av studieprestationer eller antagning av studerande som givits vid rättelseförfarande. I ett beslut av förvaltningsdomstolen om antagning av studerande och avbrytande av studier eller avstängning av en studerande får ändring enligt förslaget inte sökas genom besvär. Den föreslagna regleringen av besvärsförbud och den begränsade möjligheten att anföra besvär motsvarar i tillämpliga delar de bestämmelser om besvärsförbud som ingår i den gällande universitetslagen.

4. Propositionens verkningar

Ekonomiska verkningar samt verkningar i fråga om organisation och personal

Propositionen innehåller inte några sådana ändringsförslag som medför inbesparingar eller ökade utgifter. Reformen har inte heller några verkningar i fråga om organisation eller personal.

5. Beredningen av propositionen

Vid behandlingen av regeringens proposition med förslag till lag om räddningsväsendet har riksdagens förvaltningsutskott i sitt betänkande (FöUB 23/1998 rd) föreslagit att 6 § 1 mom. lagen om räddningsväsendet skall ändras så, att försvarsmakten fogas till den i 1 mom. avsedda förteckningen över de myndigheter till vars egentliga uppgifter hör att delta i räddningsverksamheten. Utskottet har ansett, att det i olika sammanhang är befogat att överföra regleringen till lagen om försvarsmakten.

I samband med grundlagsreformen har en av försvarsministeriet tillsatt tjänstemannarbetsgrupp berett ett förslag till en sådan reform av beslutsförfarandet i militära kommandomål som den nya grundlagen förutsätter (Sotilaskäskyasiatyöryhmän mietintö, puolustusministeriö 1999).

Regeringens proposition har till den del det är fråga om beslutsförfarandet i militära kommandomål beretts i den ovan nämnda arbetsgruppen för militära kommandomål och i övrigt som tjänsteuppdrag vid försvarsministeriet. Av huvudstaben och inrikesministeriet begärdes ett utlåtande om utkastet till proposition. Försvarsministeriet har rådgjort om utkastet till proposition med justitieministeriet och gränsbevakningsväsendet.

6. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

Propositionen hör till den del det gäller ordningen för handläggning av militära kommandomål samman med en regeringsproposition med förslag till lag om ändring av lagen om gränsbevakningsväsendet som skall avlåtas till riksdagen.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslaget

Lag om ändring av lagen om försvarsmakten

2 §. Enligt förslaget fogas till paragrafen en ny 6 a-punkt, i vilken bestäms att försvarsmakten har till uppgift att delta i räddningsverksamheten. Enligt bestämmelsen är försvarsmakten skyldig att delta i räddningsverksamheten genom att för räddningsverksamheten tillhandahålla behövlig utrustning, personresurser och experttjänster, om olyckan är av en sådan omfattning eller har sådana särdrag att detta är nödvändigt. Försvarsmakten får inte försumma sina försvarsuppgifter då den deltar i räddningsverksamheten. Med personresurser avses också de värnpliktiga. Den föreslagna bestämmelsen är enligt det i riksdagens förvaltningsutskott i den allmänna motiveringen nämnda ställningstagandet avsedd att ersätta 6 § 2 mom. lagen om räddningsväsendet (561/1999). Momentet i fråga kan sålunda samtidigt upphävas.

3 §. Den hänvisningsbestämmelse som ingår i 2 mom. föreslås bli ändrad så, att där i stället för till regeringsformen hänvisas till den nya grundlagen. Enligt 128 § 1 mom. i grundlagen är republikens president överbe-

fälhavare för Finlands försvarsmakt.

4 a § Enligt förslaget upphävs paragrafen och motsvarande reglering tas in i en ny 10 a § vilket är ändamålsenligare med tanke på lagens systematik.

8 §. Enligt förslaget införs i paragrafen en bestämmelse enligt vilken i denna lag ingår de i 58 § 5 mom. grundlagen förutsatta bestämmelserna på lagnivå om presidentens beslutsfattande i militära kommandomål och i militära utnämningsärenden. Om militära kommandomål och beslutsförfarandet i dem bestäms i lagens 8 a, 8 b och 9 § samt om militära utnämningsärenden i lagens 8 c §.

8 a §. Enligt förslaget bestäms i denna paragraf vad de militära kommandomålen beträffar om fördelningen av behörighet mellan republikens president, kommandören för försvarsmakten och andra militära förmän. Paragrafen innehåller också en preciserande karaktärisering av de militära kommandomålen substantiella innehåll. Avsikten är inte att genom denna karaktärisering begränsa den behörighet som med stöd av grundlagen givits kommandören för försvarsmakten. Den föreslagna bestämmelsen baserar sig på nuvarande praxis. Avsikten är inte att få till stånd någon ändring i fråga om de ärenden som hör till de militära kommandomålen område, utan endast att preci-

sera och förtydliga regleringen.

Militära kommandomål är ärenden som hör till det militära chefskapet och som i den föreslagna bestämmelsen karaktäriseras så, att de gäller försvarsmaktens militära verksamhet och militära ordning. Sådana ärenden är t.ex. frågorna gällande beredningen och vidtagandet av militära åtgärder, den militära utbildningen och befordran till militär grad samt upprätthållandet av andan, disciplinen och ordningen i den militära truppen. Om försvarsmakten och dess uppgifter samt om den administrativa och militära organiseringen av försvarsmakten föreskrivs genom lagen om försvarsmakten.

Enligt 3 § 1 mom. lagen om försvarsmakten är försvarsmakten i administrativt avseende underställd försvarsministeriet. Om försvarsmaktens sammansättning och ledning under fredstid bestämmer enligt lagens 4 § 2 mom. försvarsministeriet. De administrativa frågorna gällande försvarsmaktens sammansättning under fredstid och försvarsmakten hör sålunda inte för närvarande till området för överbefälhavarens befogenheter, och avsikten är inte heller att de i framtiden skall vara sådana i det föreslagna momentet avsedda militära kommandomål som gäller försvarsmaktens militära verksamhet och ordning.

Med försvarsmaktens militära verksamhet avses beredningen och genomförandet av militär verksamhet som hör till försvarsmaktens uppgifter och härtill hörande militär utbildning. Med uttrycket försvarsmaktens militära ordning åsyftas i momentet frågor som gäller upprätthållandet av andan, disciplinen och ordningen i den militära truppen och som sålunda också i framtiden föreslås vara i lagen avsedda militära kommandomål. Ärenden som gäller befordran till militär grad har traditionellt hänförts till de militära kommandomålen.

Försvarsmaktens militära verksamhet baserar sig på de i lagen om försvarsmakten fastställda uppgifterna. Enligt lagens 2 § har försvarsmakten till uppgift att trygga rikets territoriella integritet, vid behov med anlitande av kraftåtgärder (2 punkten), att försvara riket och dess rättsordning samt folkets livsbetingelser och grundläggande rättigheter (3 punkten) samt att sörja för upprätthållandet och utvecklandet av rikets militära försvarsberedskap (4 punkten). Försvarsmaktens militära verksamhet täcker också beredningen av de militära åtgärderna.

Sålunda förstås med militär verksamhet bl.a. den strategiska, operativa och taktiska planering som gäller tryggandet av rikets territoriella integritet, den planering som gäller upprätthållandet och utvecklingen av försvarsberedskapen, upprätthållandet av ledningssystemet under krigstid, militär spaning, besluten gällande organisation och styrka enligt stat under krigstid, placeringen av personalen för förordnandet till uppgift under krigstid liksom även planeringen och underhållet av de krigstida trupperna och de därtill hörande förberedelserna. I försvarsmaktens militära verksamhet ingår också ledningen av krigsoperationer och trupper.

Försvarsmakten har enligt 2 § 1 punkten i den nämnda lagen till uppgift att i samverkan med andra övervakningsmyndigheter sörja för övervakningen av rikets land- och sjöområde samt luftrum. Med frågor som gäller försvarsmaktens militära verksamhet avses i det föreslagna momentet också frågor som gäller övervakningen av rikets territoriella integritet. Den separata beredningen av en reform av lagstiftningen om övervakningen och tryggandet av Finlands territoriella integritet pågår som bäst vid försvarsministeriet.

Enligt 2 § 5 punkten lagen om försvarsmakten har försvarsmakten till uppgift att handha den militära utbildningen. Till frågorna gällande försvarsmaktens militära verksamhet borde vad den militära utbildningen beträffar hänföras sådana frågor som avser planeringen av utbildningssystemet för de värnpliktiga och fullföljandet av den militära utbildningen. Till dessa frågor hör också förordnandet av de värnpliktiga till utbildningen för uppgifterna under krigstid samt i samband därmed fastställandet av tjänstgöringstidens längd och tjänstgöringsplatsen. Om värnplikten samt de därtill hörande frågorna och beslutsfattandet gällande dem föreskrivs i detalj i värnpliktslagen.

Försvarsmakten är militärt organiserad enligt vad som föreskrivs i lagen om försvarsmakten. Med frågor som gäller försvarsmaktens militära ordning avses frågor som hänför sig till upprätthållandet av andan, disciplinen och ordningen i den militära truppen. Sådana frågor är t.ex. frågorna gällande organiseringen av värnpliktstjänsten och ordningen vid garnisonerna, godkännande av truppförbandens namn och honorärsmarscher, invigning av fanor samt frågor gällande beviljande och användning

av militära tecken och beteckningar. Också frågor som gäller truppförbandens traditioner hänför sig till upprätthållandet av andan inom den militära truppen. Om disciplin och den militära förmannens befogenheter föreskrivs i detalj i militära disciplinlagen (331/1983).

Försvarsmakten har också andra än de ovan nämnda uppgifterna enligt vad som bestäms i 2 § lagen om försvarsmakten eller i någon annan lag. Arendena gällande skötseln av dessa uppgifter kan hänföra sig till försvarsmaktens militära verksamhet och ordning oberoende av vad som i lagen bestäms om skötseln av och beslutsfattningen gällande ärendet i fråga. I lagen har eventuellt bestämts också om att ärendet hör till överbefälhavarens behörighetsområde, varvid det är fråga om ett militärt kommandomål.

Försvarsmakten har t.ex. enligt 2 § 7 punkten lagen om försvarsmakten till uppgift att delta i utbildningen för fredsbevarande verksamhet och sörja för den fredsbevarande verksamhetens beredskapsuppgifter och organisatoriska uppgifter enligt vad försvarsministeriet bestämmer därom. Till denna del hör de i lagen avsedda uppgifterna således inte till överbefälhavaren, eftersom de hör till försvarsministeriets behörighetsområde. Om Finlands deltagande i fredsbevarande verksamhet som baserar sig på beslut av Förenta Nationerna och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa bestäms i detalj genom lagen därom. Lagens 3 § innefattar bestämmelser om den fredsbevarande organisationen, dess subordinationsförhållanden, inre ordning och behörighet. Enligt den nämnda paragrafen fastställer försvarsministeriet den fredsbevarande organisationens numerär och sammansättning samt dess olika delars administrativa ställning och behörighet (2 mom.). Den fredsbevarande organisationens inre ordning är militärisk (3 mom.). Organisationen hör dock inte till Finlands försvarsmakt (4 mom.) och ärendena gällande den hör sålunda inte till försvarsmaktens överbefälhavarens befogenhetsområde. Om beslutsfattningen gällande deltagandet i den fredsbevarande verksamheten föreskrivs i detalj i den nämnda lagens 2 §. En utredning gällande det eventuella behovet att reformera lagstiftningen om deltagandet i den fredsbevarande verksamheten pågår som bäst i en arbetsgrupp vid försvarsministeriet.

Försvarsmakten har enligt 2 § 6 punkten

lagen om försvarsmakten till uppgift att vid behov ge handräckning för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet på sätt där- om är stadgat särskilt. Om denna fråga bestäms numera genom lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen (781/1980, nedan lagen om handräckning), som innehåller bestämmelser bl.a. om förutsättningarna för handräckning och beslutsfattandet gällande framställning om och givande av handräckning samt om handräckningens rättsliga ställning. Arendena gällande handräckning är i allmänhet inte militära kommandomål. Det är dock klart att den som beslutar att handräckning skall ges bestämmer om handräckningens storlek och om utrustningen som militärt kommandomål, och att den i lagen avsedda handräckningsavdelningen leds av en till dess chef förordnad krigsman och sålunda iakttar militär disciplin och ordning.

Enligt 4 § lagen om handräckning kan polisen begära handräckning av försvarsmakten också för att förebygga i 16 kap. 4 eller 5 § strafflagen (numera 17 kap. 2 och 3 §) avsedda brott (upplopp och våldsamt upplopp), varvid polisen har rätt att få handräckning även av annat slag än det som avses i 1 § 1 mom. lagen om handräckning. Härvid begär inrikesministeriet handräckningen hos försvarsministeriet, och beslut om dess givande fattas av statsrådet. Enligt 4 § 2 mom. lagen om handräckning får försvarsmakten inte åläggas uppdragen i fråga utan sådan framställning om handräckning och utan att statsrådet fattat beslut om att handräckning skall ges, om inte annat följer av den befogenhet som hör till det högsta befälet över försvarsmakten. Beslutsförfarandet enligt lagens 4 § utesluter således inte presidentens möjligheter att såsom militärt kommandomål bestämma att försvarsmakten skall sköta de nämnda uppgifterna, så som konstateras i den regeringsproposition (RP 193/1979 rd, s. 4) som ledde till att lagen stiftades. Ärendet hör sålunda till behörighetsområdet för försvarsmaktens överbefälhavare. Å andra sidan är det endast republikens president som i de nämnda fallen kan besluta om givande av handräckning som militärt kommandomål. I övrigt har genom lag uttömmande bestämts om beslutsfattandet. Kommendören för försvarsmakten eller en annan militär förman kan sålunda inte fatta beslut i saken.

Alla ärenden som gäller försvarsmakten är inte sådana militära kommandomål som om-

fattas av den karakteristik som enligt förslaget ingår i momentet. Till exempel om mobilisering av försvarsmakten beslutar republikens president enligt 129 § grundlagen på framställning av statsrådet. Om mobilisering beslutar presidenten i egenskap av president och inte som överbefälhavare över försvarsmakten. Mobiliseringen är sålunda inte ett militärt kommandomål, även om den gäller försvarsmakten. I den regleringsfullmakt som ingår i 58 § 5 mom. grundlagen görs åtskillnad mellan beslutsförfarandet i militära kommandomål och i militära utnämningssärenden. De militära utnämningssärendena är således inte heller de militära kommandomål. Om militära utnämningssärenden bestäms enligt förslaget i lagens 8 c §.

Enligt förslaget intas i 1 mom. bestämmelser om militära kommandomål i vilka beslutsfattandet enligt lagen hör till republikens president. Avsikten är dock inte att begränsa den behörighet som enligt grundlagen tillkommer överbefälhavaren. I bestämmelsen förutsätts, att presidenten beslutar om de i den föreslagna bestämmelsen avsedda militära kommandomålen. Kommendören för försvarsmakten eller någon annan militär förman kan sålunda inte besluta om sådana ärenden angående vilka är bestämt att de skall avgöras av presidenten. Om presidentens rätt att överta avgörandet i andra än de i 1 mom. avsedda militära kommandomålen bestäms enligt förslaget i paragrafens 2 mom.

Enligt den föreslagna bestämmelsen fattar republikens president för försvarsmaktens del beslut om de centrala grunderna för rikets försvar, om betydande förändringar av den militära försvarsberedskapen och om principerna för förverkligande av det militära försvaret samt om andra vittsyftande och principiellt viktiga militära kommandomål som gäller försvarsmaktens militära verksamhet. Presidenten beslutar enligt förslaget på samma sätt som för närvarande som militärt kommandomål också om befordran till militär grad enligt vad som närmare föreskrivs i lagen.

Enligt förslaget införs i momentet alla sådana militära kommandomål gällande försvarsmaktens militära verksamhet och ordning i vilka de beslut som fattas på ett betydande sätt inverkar på arrangemangen gällande det militära försvaret eller grunderna för försvarsmaktens verksamhetslinjer och planeringen gällande dem. I bestämmelsen

är ärendena indelade i fyra grupper. Till den första gruppen, dvs. de centrala grunderna för rikets försvar, hör de betydande frågorna gällande försvarsmakten och de grundläggande arrangemangen för dess verksamhet. Med betydande förändringar i den militära försvarsberedskapen avses en sådan höjning av försvarsmaktens insatsberedskap som skiljer sig från den sedvanliga. En betydande höjning av försvarsberedskapen kan vara nödvändig för att trygga rikets territoriella integritet eller t.ex. på grund av en kris på något av Finlands närområden, även om rikets territoriella integritet inte direkt skulle vara hotad. Med principerna för förverkligande av det militära försvaret avses det centrala beslutsfattandet gällande försvarsmaktens verksamhet under ett väpnat anfall eller krig eller vid hot om detta. Den fjärde gruppen av ärenden täcker sådana andra militära kommandomål som gäller försvarsmaktens militära verksamhet och ordning och i fråga om vilka det på grund av deras vittsyftande eller principiella betydelse är viktigt att de hänskjuts till presidentens avgörande.

Med de centrala principerna för rikets militära försvar avses i bestämmelsen framför allt den försvarslösning som utarbetats i syfte att förverkliga det militära försvaret. Den omfattar en grundtanke som inbegriper de mest centrala principerna för rikets militära försvar och som gäller det sätt på vilket riket skall försvaras. Försvarslösningen utarbetas som en del av försvarsmaktens strategiska planeringsprocess så, att den tillhandahåller grunderna både för försvarets totalutveckling och för försvarets operativa planering. Avsikten är att främst de frågor som hänför sig till den strategiska planeringen skall förbehållas presidentens beslutanderätt. Den operativa och taktiska planeringen inom försvarsmakten baserar sig enligt förslaget på presidentens beslut om de i den föreslagna bestämmelsen avsedda grunderna för rikets militära försvar.

Med betydande förändringar i den militära försvarsberedskapen hänvisas till det system för höjning av försvarsmaktens beredskap som har utformats så att det snabbt och smidigt skall kunna svara mot de krav som varje enskild situation ställer. Beslutsfattandet i fråga om åtgärder genom vilka försvarsmaktens inre beredskap kan höjas är för närvarande reglerad i reglementen och beredskapsorder gällande saken.

Centralt när det gäller att höja försvarsmaktens beredskap är en effektiviserad uppföljning och bedömning av situationen, beslutsfattande och vidtagande av sådana åtgärder som situationen kräver. I praktiken kan detta avse att övervakningen och trygghandet av landets territoriella integritet effektiviseras genom att övervakningen till lands, till sjöss och i luften samt strålningsövervakningen ökas. Också det sätt på vilket ledningssystemen fungerar kan effektiviseras genom att verksamhet som fortgår dygnet runt ökas, nya ledningsställen och skyddade dataadministrationssystem tas i bruk, personalens tillgänglighet förbättras och bevakningen och skyddet av olika punkter ökas. Højningen av beredskapen kan också förutsätta att materiel som behövs vid mobiliseringen utlokaliseras eller att sådana åtgärder bereds.

Enligt den föreslagna bestämmelsen beslutar republikens president om sådana förändringar i den militära försvarsberedskapen som är betydande, dvs. sådana som inte kan anses vara sedvanliga förändringar i försvarsmaktens insatsberedskap. En betydande förändring i försvarsberedskapen är t.ex. en sådan højning av försvarsmaktens insatsberedskap som kan ha utrikes- och säkerhetspolitiska samt samhällspolitiska verkningar. Eftersom landets politiska ledning måste vara informerad om sådana åtgärder, är det motiverat att presidenten beslutar om betydande förändringar i den militära försvarsberedskapen. Sådana åtgärder kan vara bl.a. repetitionsövningar eller krigsövningar eller extra övningar som på ett betydande sätt avviker från det som anges i verksamhetsplanen. Till de betydande förändringarna hör också att återställa beredskapen till tidigare nivå efter att den höjts i syfte att trygga den territoriella integriteten. Enbart effektivisering av territorialövervakningen hör endast i undantagsfall till de betydande förändringarna.

Enligt det föreslagna momentet hänskjuts också principerna för förverkligande av det militära försvaret till presidentens avgörande. Till dessa delar är det fråga om sådana åtgärder av försvarsmakten som bedöms ha avväjande verkan när en kris tillspetsas eller som är nödvändiga när krisen redan har tillspetsats och utvecklats till militär konflikt eller krig. Presidenten skulle således fatta beslut t.ex. om principerna för förverkligande av det militära försvaret, varmed avses de

allmänna linjerna för förverkligande av försvarslösningen eller alternativen till den eller ändringar därav på ett sätt som svarar mot situationen och hotet. Presidenten skulle enligt förslaget fatta beslut om målet för försvarsmaktens verksamhet och de regionala och tidsmässiga tyngdpunkterna i fråga om den militära verksamheten. Om krig och fred beslutar presidenten likväl med riksdagens samtycke enligt 93 § 1 mom. grundlagen.

Förteckningen över de militära kommandomål som skall förbehållas presidentens avgörande kan dock inte göras uttömmande, och detta är inte heller ändamålsenligt. Det är motiverat att ge bestämmelsen en smidig formulering, dock så att den med tillräcklig noggrannhet uttrycker den huvudsakliga karaktären hos och betydelsen av de militära kommandomål som skall förbehållas presidentens avgörande. Därför föreslås att presidenten utöver de i momentet särskilt nämnda ärendena skall förbehållas rätten att avgöra andra vittsyftande eller principiellt viktiga militära kommandomål som gäller försvarsmaktens militära verksamhet och militära ordning. Ovan har mera detaljerat redogjorts för karaktäriseringen av de militära kommandomålen som ärenden vilka gäller försvarsmaktens militära verksamhet och ordning.

Förslaget motsvarar vad skrivningen beträffar bestämmelsen i 67 § 1 mom. grundlagen om fördelningen av behörighet mellan statsrådets allmänna sammanträde och ministrierna. Med ett vittsyftande militärt kommandomål avses t.ex. ett sådant ärende som gäller försvarsmaktens militära verksamhet eller ordning och som kan ha betydande politiska eller samhällseliga verkningar. Ett principiellt betydande militärt kommandomål kan det vara fråga om t.ex. när det måste fattas ett riktgivande beslut av typ förhandsavgörande i en fråga som är viktigt med tanke på försvarsmaktens militära verksamhet eller ordning.

Presidenten har på sedvanligt sätt beslutat också om frågor som hör till försvarsmaktens militära traditioner. Avsikten är inte att genom den föreslagna bestämmelsen slopa möjligheten att bibehålla nuvarande praxis. Presidenten kan med stöd av 2 mom. överta avgörandet av sådana frågor gällande traditioner som är viktiga med tanke på upprätthållandet av andan i de militära trupperna.

Enligt den sista meningen i momentet beslutar presidenten också om befordran till militär grad enligt vad som bestäms i denna lag. Bestämmelserna om saken föreslås bli införda i 9 §.

I paragrafens 2 mom. bestäms enligt förslaget om presidentens rätt att överta avgörandet av ett militärt kommandomål som har uppdragits åt kommendören för försvarsmakten eller en annan militär förman för avgörande. Till överbefälhavarens behörighet hör en obegränsad rätt att i princip överta avgörandet av vilket militärt kommandomål som helst om vilket annars är bestämt att det skall avgöras av en militär förman som står under överbefälhavarens befäl. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar i sak den nuvarande bestämmelsen i 6 § förordningen om försvarsmakten, enligt vilken kommendören för försvarsmakten avgör militära kommandomål som gäller försvarsmakten, om republikens president inte har förbehållit sig beslutanderätten i dem eller de inte enligt vad som stadgas eller bestäms skall avgöras av någon annan myndighet. Förslaget innebär sålunda inte någon förändring i den nuvarande situationen.

Presidentens rätt att överta avgörandet av ett militärt kommandomål förutsätter, att presidenten i praktiken blir informerad om militära kommandomål som är aktuella och som skall avgöras inom försvarsmakten. Därför föreslås att i momentets andra mening bestäms, att kommendören för försvarsmakten informerar presidenten och försvarsministern om betydande militära kommandomål som hör till de militära förmännens behörighet. Den föreslagna bestämmelsen är ny. I praktiken har presidenten också nuförtiden fått redogörelse för de viktigaste militära kommandomålen som skall avgöras inom försvarsmakten. Det är motiverat, att den skyldighet att lämna information som enligt förslaget åläggs kommendören för försvarsmakten gäller endast betydande militära kommandomål. Det är klart, att den föreslagna bestämmelsen inte begränsar kommendörens rätt att informera presidenten också om andra än betydande militära kommandomål. Det parlamentariska ansvar som hör samman med militära kommandomål vilka gäller försvarsmakten samt det i den föreslagna lagen avsedda förfarandet för hänskjutande av ett militärt kommandomål till presidentens avgörande i statsrådet förutsätter allt intensivare samarbete mellan för-

svarsmaktens ledning och försvarsministeriet redan i de militära kommandomålen beredningsskede. Därför bör kommendören för försvarsmakten ge de uppgifter som avses i den föreslagna bestämmelsen förutom åt presidenten också åt försvarsministern.

Enligt den första meningen i paragrafens 3 mom. avgör kommendören för försvarsmakten andra militära kommandomål än sådana som skall avgöras av republikens president, om inte angående dem är bestämt att de skall avgöras av en annan militär förman. Till denna del motsvarar förslaget den nuvarande bestämmelsen i 6 § förordningen om försvarsmakten. Förslaget innebär sålunda inte någon ändring av den nuvarande situationen. Kommendören för försvarsmakten har sålunda också i fortsättningen allmän behörighet i militära kommandomål.

I det föreslagna momentet ingår också en bestämmelse om den militära förmännens rätt att överta avgörandet av ett militärt kommandomål som har uppdragits åt en av hans underordnade för avgörande. Den föreslagna bestämmelsen är ny på lagnivå. En högre militär förman har dock redan för närvarande samma rätt på grundval av försvarsmaktens interna föreskrifter. Det är motiverat att införa en uttrycklig bestämmelse om saken i lagen. Med stöd av bestämmelsen kan kommendören för försvarsmakten t.ex. i ett enskilt fall överta avgörandet också av ett militärt kommandomål om vilket genom en förordning utfärdad av republikens president eller genom en allmän föreskrift har bestämts att det skall avgöras av någon annan militär förman. En uttrycklig bestämmelse om presidentens motsvarande rätt föreslås bli införd i paragrafens 2 mom.

Enligt förslaget införs i paragrafens 4 mom. en fullmaktsbestämmelse med stöd av vilken angående fördelningen av behörighet mellan kommendören för försvarsmakten och andra militära förmän vid behov kan bestämmas genom förordning. I annat fall kan om saken endast meddelas föreskrifter av överbefälhavaren eller kommendören för försvarsmakten. Genom en förordning som utfärdas med stöd av den föreslagna fullmakten är det å andra sidan inte möjligt att avvika från bestämmelserna i 8 a § 1 mom. och inte heller att överföra behörighet som genom lag förbehållits republikens president t.ex. på kommendören för försvarsmakten. Det är motiverat att angående fördelningen av behörighet i fråga om militära komman-

domål som är underställda överbefälhavaren vid behov uttryckligen bestäms genom en förordning som utfärdas av republikens president och inte av statsrådet. Fullmaktsbestämmelsen hindrar inte vare sig presidenten eller kommandören för försvarsmakten att inom ramen för den föreslagna lagen och en förordning som eventuellt utfärdas besluta om fördelningen av behörighet också som ett militärt kommandomål gällande försvarsmaktens militära verksamhet och ordning.

8 b §. Enligt förslaget bestäms i paragrafen om presidentens beslutsförfarande i militära kommandomål.

Enligt den första meningen i paragrafen föredrar kommandören för försvarsmakten de militära kommandomålen för republikens president och kontrasker presidentens beslut i dem. Till denna del motsvarar förslaget de nuvarande bestämmelserna i 8 § 2 och 3 mom. lagen om försvarsmakten.

Enligt förslaget bestäms i momentet också om ministerns i 58 § 5 mom. grundlagen avsedda medverkan i presidentens ordinarie beslutsfattande gällande militära kommandomål. Enligt momentets andra mening har försvarsministern i framtiden rätt att närvara och uttala sin uppfattning när kommandören för försvarsmakten föredrar ett militärt kommandomål för presidenten. Presidenten kan sålunda besluta om ett militärt kommandomål även om ministern inte är närvarande vid kabinettsföredragningen. Ministerns närvaro kan inte anses vara nödvändig t.ex. när presidenten beslutar om traditionsfrågor som gäller försvarsmaktens truppförband. Även om det i den föreslagna bestämmelsen är fråga om ministerns rätt, inte om ministerns skyldighet, är ministern i framtiden regelbundet närvarande. Det är nödvändigt att ministern blir informerad om alla militära kommandomål som föredras presidenten för avgörande.

Den i den föreslagna bestämmelsen åsyftade yttrande- och närvarorätten innehas av försvarsministern, med vilken i detta sammanhang liksom även i paragrafens 2 mom. och i 8 a § 2 mom. avses den minister som är chef för försvarsministeriet. Avsikten är att försvarsmaktens militära kommandomål uttryckligen skall höra till verksamhetsområdet för den minister som är chef för försvarsministeriet. Militära kommandomål kan sålunda inte genom bestämmelser på lägre nivå än lag delegeras till en eventuell annan minister som sköter ärenden vilka hör till

försvarsministeriets verksamhetsområde.

I paragrafens 2 mom. intas enligt förslaget bestämmelser om presidentens rätt att när det gäller ett militärt kommandomål som föredras för honom av kommandören för försvarsmakten överföra kommandomålet för att avgöras av presidenten i statsrådet. De föreslagna bestämmelserna är nya. Det kabinettförfarande som baserar sig på försvarsministerns medverkan och om vilket enligt förslaget bestäms i paragrafens 1 mom. avses vara det normala förfarandet när det gäller presidentens beslutsfattande i militära kommandomål. Ett militärt kommandomål som gäller försvarsmaktens militära verksamhet eller ordning kan dock i vissa fall ha t.ex. utrikes-, säkerhets- eller samhällspolitiska verkningar av sådana dimensioner att det är motiverat, att presidenten beslutar om saken i statsrådet. Också ur försvarsmaktens synpunkt är det viktigt att överbefälhavaren fattar beslut om sådana frågor under medverkan av hela statsrådet.

Enligt den första meningen i momentet kan presidenten på eget initiativ eller på framställning av försvarsministern överföra ett militärt kommandomål för att avgöras av presidenten i statsrådet. Avsikten är att presidenten fattar beslut om överföringen vid en kabinettsföredragning. På framställning av statsministern avser i bestämmelsen försvarsministerns fritt formulerade framställning. Beslutet om överföring av ärendet fattas enligt förslaget av presidenten. Efter att presidenten fattat beslut om att överföra ärendet för att avgöra det i statsrådet överförs också föredragningsansvaret på försvarsministern. Ärendets behandling förutsätter också härvid intensivt samarbete mellan försvarsministern och försvarsmaktens ledning.

Enligt förslaget fattar presidenten beslut i ett militärt kommandomål som han överfört till statsrådet för att avgöras under dess medverkan utan statsrådets förslag till avgörande. Ärendet föredras därvid av försvarsministern. Avsikten är att ärendet inte tas upp till förberedande behandling vid statsrådets allmänna sammanträde och att statsrådet inte gör ett i 58 § 1 mom. grundlagen avsett förslag till innehåll i presidentens beslut när presidenten fattar beslut i statsrådet om ett militärt kommandomål som hör till området för försvarsmaktens överbefälhavares behörighet. Statsrådets förslag till avgörande kan inte anses vara befogat, eftersom de militära synpunkterna är av central betydelse när det

gäller avgörandet av militära kommandomål och eftersom presidenten också på annat sätt kan informeras om sådana övriga synpunkter som hänför sig till ärendet. Vid behov kan ärendet innan det föredras för att avgöras av presidenten förberedelsevis behandlas t.ex. i statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska utskott.

I syfte att säkerställa den militära sakkunskapen föreslås i den tredje meningen i momentet en bestämmelse om rätten för kommandören för försvarsmakten att närvara och uttala sin uppfattning när ett militärt kommandomål föredras för presidenten i statsrådet.

8 c §. I paragrafens 1 mom. föreslås en bestämmelse om presidentens behörighet i utnämningsfrågor som föredras i statsrådet och i 2 mom. en bestämmelse om beslutsförfarandet när det gäller utnämningsfrågor som behandlas utanför statsrådet. Enligt 128 § 2 mom. grundlagen utnämns officerarna vid försvarsmakten alltjämt till sina tjänster av republikens president.

Enligt förslaget bestäms i paragrafens 1 mom. att de som tjänstgör i försvarsmaktens högsta militära tjänster utnämns till sina tjänster och förordnas till uppgiften av republikens president. På grundval härav utnämns kommandören för försvarsmakten, chefen för huvudstaben, general, amiral, försvarsmaktens chefsingenjör, försvarsmaktens överläkare och fältbiskop till sina tjänster av republikens president utifrån statsrådets förslag till avgörande. Presidenten förordnar på motsvarande sätt innehavarna av de ovan nämnda tjänsterna till sina uppgifter, liksom även dem som innehar en uppgift som motsvarar tjänsten som överste eller kommodor och som har brigadgenerals eller flottiljamarils militära grad.

Till paragrafen fogas enligt förslaget en reglering som motsvarar de bestämmelser som för närvarande ingår i förordning och som gäller förordnandet av en tjänsteman till sin uppgift, till den del det enligt principerna i den nya grundlagen är ändamålsenligt att förordnandet till uppgiften alltjämt hör till presidentens behörighet. Enligt huvudregeln i 54 § förordningen om försvarsmakten förordnas tjänstemännen till sina uppgifter av den utnämmande myndigheten, om något annat inte bestäms i förordningen. Enligt förordningen har republikens president på framställning av statsrådet förordnat alla sådana tjänstemän till sina uppgifter som skall

utnämnas till tjänsten av presidenten på framställning av statsrådet. I samma ordning har en officer förordnats till uppgiften som militärattaché eller biträdande militärattaché och motsvarande internationella uppgifter. Enligt förslaget införs motsvarande reglering i paragrafens 1 mom. i anslutning till bestämmelserna gällande utnämningsbehörigheten.

Uppgifter som motsvarar militär-, marin- och flygattachéernas uppgifter har varit uppgifterna som militär representant vid Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa och Finlands ständiga representation vid Förenta Nationerna. I dessa uppgifter har tjänstemännen i fråga representerat finska staten med diplomatstatus. I och med att försvarsmaktens internationella uppgifter har ökat har det uppstått ett flertal nya internationella uppgifter som inte kan jämföras med de traditionella militärattachéuppgifterna. Till dem hör bl.a. uppgifterna vid olika internationella staber samt förbindelseofficers uppgifter inom krishantering.

Det är ändamålsenligt att tillämpa förfarandet för förordnande av en militärattaché till sin uppgift endast när det gäller sådana nya internationella uppgifter beträffande vilka innehavaren arbetar som Finlands representant och har till uppgiften hörande diplomatstatus.

Presidenten har dessutom enligt förordningens 54 § 1 mom. på framställning av statsrådet förordnat innehavaren av en uppgift som motsvarar tjänsten som överste eller kommodor till sin uppgift, om personen i fråga i samband med förordnandet föreslagits bli befördrad till brigadgenerals eller flottiljamarils militära grad. Motsvarande reglering anses inte i fortsättningen vara nödvändig.

I paragrafens 2 mom. bestäms enligt förslaget om utnämning av andra än i 1 mom. avsedda officerare. Om dem föreslås presidenten besluta vid föredragning av militära utnämningsärenden. Till de militära utnämningsärendena föreslås höra utnämning till tjänsten och förordnande till uppgiften. Ärendena föredras av kommandören för försvarsmakten, som även kontrasignerar presidentens beslut. Enligt 54 § 3 mom. förordningen om försvarsmakten har presidenten förordnat en officer till adjutant hos republikens president på framställning av kommandören för försvarsmakten. Regleringen om detta införs enligt förslaget i 2 mom. i sam-

band med bestämmelserna om behörigheten beträffande militära utnämningsfrågor.

Enligt förslaget bestäms i paragrafens 3 mom. om behörigheten att förordna andra än i 1 och 2 mom. avsedda officerare till uppgiften samt att utse och förordna andra tjänstemän vid försvarsmakten till uppgiften. Om dem föreskrivs enligt förslaget närmare genom förordning. Motsvarande bestämmelser om utnämning av försvarsmaktens tjänstemän och om förordnande av dem till sina uppgifter ingår också för närvarande i förordningen om försvarsmakten. Det är alljämt nödvändigt att bestämma om dem genom förordning.

9 §. Enligt förslaget intas i paragrafen i sak som sådana bestämmelserna om de uppgifter som enligt 15 förordningen om militära grader och tjänstgöringsgrader för närvarande hör till presidentens behörighet. Detta är nödvändigt på grund av att om presidentens uppgifter enligt grundlagen skall bestämmas i grundlagen eller genom annan lag. Enligt förslaget bestäms i paragrafen att republikens president genom beslutsförfarandet för militära kommandomål på föredragning av kommandören för försvarsmakten befordrar till fänriks, underlöjtnants och löjtnants militära grad samt till sådan militär grad som är högre än dessa och till militär grad för specialofficer och institutofficer med motsvarande beteckning. De nämnda högre militära graderna är premiärlöjtnants, kaptens, kaptenlöjtnants, majors, kommandörkaptens, överstelöjtnants, kommandörs, överstes, kommodors, brigadgenerals, flottiljmirals, generalmajors, konteramirals, generallöjtnants, viceamirals samt generals och amirals militära grad. Befordran till brigadgenerals och flottiljmirals samt högre officers eller specialofficers militära grad liksom även till motsvarande tjänstgöringsgrad föredras dock av försvarsministern.

Enligt förslaget bestäms i paragrafens 2 mom. att om militära grader och tjänstgöringsgrader, grunderna för befordran till militär grad och förlänande av tjänstgöringsgrad och om befordran till andra än de i 1 mom. avsedda militära graderna och om förlänande av motsvarande tjänstgöringsgrad bestäms genom en förordning som utfärdas av republikens president. Enligt huvudregeln i 80 § 1 mom. grundlagen utfärdas förordningarna av statsrådet, om inte i grundlagen eller i någon annan lag särskilt anges vem som skall utfärda en förordning. Delegering-

en av rätten att utfärda förordning till republikens president är enligt principerna i den nya grundlagen motiverad närmast i det fall att utfärdandet av en förordning hänför sig till presidentens särskilda behörighet eller till hans ställning som statsöverhuvud. Med beaktande av att rikets president enligt 128 § 1 mom. grundlagen är försvarsmaktens överbefälhavare och eftersom presidenten med stöd av samma paragrafs 2 mom. utser officerarna, är det förenligt med grundlagens principer att om de militära graderna och befordran till dem samt om principerna för befordran bestäms i en förordning som utfärdas av republikens president.

10 a §. Enligt förslaget tas i paragrafen utöver de bestämmelser som ingår i 4 a §, vilken enligt förslaget upphävs, in de bestämmelser om Försvarshögskolan och Försvarsinstitutet som för närvarande ingår i förordning och som gäller de nämnda läroinrättningarnas ställning, antagningen av elever, avbrytande av studierna och avstängning av en elev samt om rättelseförfarandet.

Enligt paragrafens 1 mom. är Försvarshögskolan och Försvarsinstitutet läroninrättningar som är underställda huvudstaben och vars elever antas av högskolans rektor eller av chefen för institutet enligt grunder som fastställs av huvudstaben och det i reglementet fastställda antagningsförfarandet. Antalet elever som antas till de enskilda kurserna fastställs så som för närvarande av huvudstaben. Enligt universitetslagen antas studerandena av universitetet, som också kan begränsa antalet studerande. Enligt universitetslagen bestäms närmare genom förordning om antagningen av studerande.

Enligt paragrafens 2 mom. kan en studerandes studier avbrytas på grund av långvarig sjukdom, bristfälliga studieresultat eller andra motsvarande skäl. En studerande som gör sig skyldig till ett brott eller till beteende som i övrigt är opassande för en militärpersons värdighet kan enligt förslaget avstängas. Om avbrytande av en studerandes studier och om avstängning av en studerande beslutar Försvarshögskolans rektor eller Försvarsinstitutets chef. En studerandes studier kan avbrytas t.ex. om han eller hon på grund av sjukdom inte förmår slutföra en väsentlig del av de studier som hör till årskursen. En studerande som gör sig skyldig till ett brott eller till beteende som i övrigt är opassande för en militärpersons värdighet kan anses ha förverkat det förtroende som förutsätts av

den som utbildas till en tjänst som officer eller institutofficer vid försvarsmakten. En studerande vars studier avbryts kan senare på nytt söka in till undervisningsinrättningen. En elev som avstängts har däremot inte längre denna möjlighet.

Enligt paragrafens 3 mom. får en person som sökt studierätt skriftligen söka rättelse hos Försvarshögskolan eller Försvarsinstitutet i ett sådant beslut om antagning enligt 1 mom. som fattats av högskolans rektor eller institutets chef. Enligt förslaget kan en studerande söka rättelse hos undervisningsinrättningens rektor eller chef i beslut som gäller bedömningen av en studieprestation och i motsvarande beslut som gäller studierna. I universitetslagen ingår i tillämpliga delar motsvarande reglering av universitetets interna rättelseförfarande.

I paragrafens 4 mom. föreslås bestämmelser om sökande av ändring i beslut som utfärdats av Försvarshögskolan och Försvarsinstitutet. Ändring kan sökas hos förvaltningsdomstolen enligt vad som anges i förvaltningsprocesslagen. Enligt förvaltningsprocesslagen kan besvär över beslut av en myndighet som är underställd statsrådet anföras hos förvaltningsdomstolen. Förvaltningsprocesslagen utgår från den allmänna principen om att besvärsrätten gäller alla beslut. Om det är önskvärt att ändring i ett beslut av en myndighet inte kan sökas genom besvär skall om saken enligt 13 § förvaltningsprocesslagen särskilt bestämmas i lag.

Enligt förslaget bestäms i momentet att ändring i ett sådant beslut av Försvarshögskolan eller Försvarsinstitutet som man får söka rättelse i inte får sökas genom besvär. Den som är missnöjd med ett beslut som givits vid rättelseförfarandet får däremot enligt förslaget söka ändring genom besvär hos förvaltningsdomstolen. Besvär förfarandet är dock inte möjligt när det gäller ett sådant beslut om bedömning av studieprestationer som givits vid rättelseförfarandet. Enligt förordningarna om Försvarshögskolan och Försvarsinstitutet får den som är missnöjd med bedömningen av en studieprestation eller med antagningen av studerande i sista hand genom läroanstaltens interna rättelseförfarande söka rättelse hos läroinrättningens chef eller rektor. I paragrafens 5 mom. föreslås, att ändring i ett beslut av förvaltningsdomstolen om antagning av studerande till läroinrättningen eller avbry-

tande av studier eller avstängning av en studerande inte får sökas genom besvär. I dessa frågor är förvaltningsdomstolens beslut enligt förslaget slutgiltigt. Det föreslagna besvärsförbudet samt regleringen gällande den begränsade möjligheten att anföras besvär motsvarar i tillämpliga delar de bestämmelser om besvärsförbud som ingår i den gällande universitetslagen och för vilka närmare har redogjorts i samband med den allmänna motiveringen.

Enligt den rättsvetenskapliga litteraturen är det ovanligt att besvärsrätten helt förbjuds på så sätt att det inte är möjligt att söka ändring genom besvär i ett förvaltningsbeslut i första instans. Det kan tänkas komma i fråga endast i vissa mindre betydande frågor. Dessutom finns det en kategori av ärenden där sökande av ändring genom besvär på grund av karaktären hos ärendena i fråga inte lämpar sig i sedvanlig omfattning. Sådana ärenden kan vara t.ex. examensprestationer och bedömningen av sådana prestationer på undervisningsväsendets område som förutsätter vetenskaplig och teknisk sakkunskap. Också härvid bör förutsättningen för besvärsförbud i allmänhet vara, att ett rättskyddsmedel som är enklare än besvär står till buds, såsom myndigheternas interna rättelseförfarande, genom vilket uppenbara fel kan rättas (se Hallberg - Ignatius - Kanninen: Hallintolainkäyttölaki 1997, s. 162).

I paragrafens 6 mom. intas enligt förslaget en fullmaktsbestämmelse enligt vilken om de nämnda undervisningsinrättningarna samt om examina som kan avläggas vid dem och om annan utbildning som ges där, om antagningsförfarandet enligt 1 mom. samt om förfarandet för avbrytande av studier och avstängning av en studerande enligt 2 mom. närmare bestäms genom en förordning som utfärdas av republikens president. Motsvarande fullmaktsbestämmelser om närmare reglering av de nämnda förfarandena genom förordning ingår också i universitetslagen.

12 §. Enligt förslaget intas i paragrafen ett nytt 2 mom. med en bestämmelse om presidentens behörighet att utfärda en förordning om försvarsmaktens emblem. Så som i motiveringen till 9 § konstateras är delegeringen av rätten att utfärda förordning till presidenten enligt den nya grundlagens principer motiverad närmast när utfärdandet av förordningen hänförs till presidentens särskilda behörighet eller till presidentens ställning som statsöverhuvud. Eftersom presidenten

enligt grundlagen är försvarsmaktens överbefälhavare är det motiverat, att presidenten har behörighet att utfärda en förordning om försvarsmaktens emblem. Förordningen ersätter enligt förslaget den nuvarande förordningen om försvarsväsendets emblem (446/1993), som är en förordning som presidenten s.a.s. självständigt utfärdat.

2. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft samtidigt som Finlands grundlag den 1 mars 2000.

3. Lagstiftningsordning

Propositionen anknyter väsentligt till grundlagsreformen och bör därför enligt regeringens åsikt tas upp till behandling i grundlagsutskottet.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om försvarsmakten

I enlighet med riksdagens beslut upphävs i lagen den 31 maj 1974 om försvarsmakten (402/1974) 4 a §, sådan den lyder i lag 490/1992, ändras 3 § 2 mom. samt 8 och 9 §, samt fogas till 2 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 740/1994 och 1466/1995, en ny 6 a punkt samt till lagen nya 8 a - 8 c och 10 a § och till 12 § ett nytt 2 mom. som följer:

2 §

Försvarsmakten har till uppgift:

6 a) att delta i räddningsverksamheten genom att för räddningsverksamheten tillhandahålla behövlig utrustning, personresurser och experttjänster, om olyckan är av en sådan omfattning eller har sådana särdrag att detta är nödvändigt; försvarsmakten får inte försumma sina försvarsuppgifter då den deltar i räddningsverksamheten.

3 §

Om högsta befälet över försvarsmakten bestäms i grundlagen.

8 §

Republikens president beslutar i militära kommandomål och i militära utnämningssårenden på det sätt som bestäms i denna lag.

8 a §

Republikens president fattar beslut om de centrala grunderna för rikets militära försvar, om betydande förändringar i den militära försvarsberedskapen och om principerna för förverkligande av det militära försvaret samt

om andra vittsyftande eller principiellt viktiga militära kommandomål som gäller försvarsmaktens militära verksamhet och militära ordning. Presidenten beslutar som militärt kommandomål också om befordran till militär grad enligt vad som föreskrivs i denna lag.

Presidenten kan överta avgörandet av ett militärt kommandomål som har uppdragits åt kommandören för försvarsmakten eller en annan militär förman för avgörande. Kommandören för försvarsmakten skall informera presidenten och försvarsministern om betydande militära kommandomål som hör till de militära förmännens behörighet.

Kommandören för försvarsmakten avgör andra militära kommandomål än sådana som skall avgöras av presidenten, om inte angående dem är bestämt eller föreskrivet att de skall avgöras av en annan militär förman. En militär förman kan överta avgörandet av ett militärt kommandomål som har uppdragits åt en av hans underordnade för avgörande.

Om fördelningen av behörigheten mellan kommandören för försvarsmakten och andra militära förmän i militära kommandomål kan bestämmas genom en förordning som utfärdas av republikens president.

8 b §

Republikens president fattar beslut i militära kommandomål på föredragning av kommandören för försvarsmakten vilken också kontrasignerar presidentens beslut i dem. När ett militärt kommandomål föredras för presidenten har försvarsministern rätt att närvara och uttala sin uppfattning om saken.

Presidenten kan på eget initiativ eller på framställning av försvarsministern överföra ett militärt kommandomål för att avgöras av presidenten i statsrådet. Härvid beslutar presidenten om saken på föredragning av försvarsministern utan att statsrådet lägger fram förslag till avgörande. När ett militärt kommandomål föredras för presidenten i statsrådet har kommandören för försvarsmakten rätt att närvara och att uttala sin uppfattning om saken.

8 c §

Kommandören för försvarsmakten, chefen för huvudstaben, general, amiral, försvarsmaktens chefsingenjör, försvarsmaktens överläkare och fältbiskopen utnämns till sina tjänster och förordnas till uppgiften av republikens president. Presidenten beslutar om utnämningarna i statsrådet utifrån statsrådets förslag till avgörande. I samma ordning förordnar presidenten en officer eller specialofficer vid försvarsmakten till uppgiften som militärattaché och biträdande militärattaché samt till motsvarande internationella uppgifter.

Presidenten beslutar som militärt utnämningssärende om utnämning av annan än i 1 mom. avsedd officer och om förordnande av en officer till uppgiften som adjutant för republikens president. Presidenten fattar beslut i militära utnämningssärenden på föredragning av kommandören för försvarsmakten, som även kontrasignerar presidentens beslut i ärendet.

Om behörigheten att förordna andra än i 1 och 2 mom. avsedda officerare till uppgiften samt att utse och förordna andra tjänstemän vid försvarsmakten till uppgiften föreskrivs i en förordning som utfärdas av statsrådet.

9 §

Republikens president befordrar genom beslutsförfarandet för militära kommandomål på föredragning av kommandören för försvarsmakten till fänriks, underlöjtnants och löjtnants militära grad samt till sådan militär

grad för officer som är högre än dessa och till militär grad för specialofficer och instituttofficer med motsvarande beteckning. Beslutsfattandet i fråga om befordran till brigadgenerals, flottiljamlirals samt högre officers eller motsvarande specialofficers militära grad samt i fråga om motsvarande tjänstgöringsgrad sker dock på föredragning av försvarsministern.

Om militära grader och tjänstgöringsgrader samt om grunderna för befordran till militär grad och förlänande av tjänstgöringsgrad liksom även om behörighet att befordra till andra än de i 1 mom. avsedda militära graderna och förläna motsvarande tjänstgöringsgrad bestäms genom en förordning som utfärdas av republikens president.

10 a §

Försvårshögskolan och Försvårsinstitutet är läroinrättningar som är underställda huvudstaben. Eleverna antas av Försvårshögskolans rektor eller Försvårsinstitutets chef enligt grunder som fastställs av huvudstaben och det i reglementet fastställda antagningsförfarandet.

I fråga om en studerande vid Försvårshögskolan eller Försvårsinstitutet kan studierna avbrytas på grund av långvarig sjukdom, bristfälliga studieresultat eller andra motsvarande vägande skäl. En studerande som har gjort sig skyldig till brott eller till beteende som i övrigt är opassande för en militärpersons värdighet kan avstängas. Beslut om att en studerandes studier avbryts och att en studerande avstängs fattas av läroinrättningens rektor eller chef.

En person som sökt studierätt vid en läroinrättning och som inte vid det i 1 mom. avsedda förfarandet har antagits som studerande kan skriftligen söka rättelse i beslutet i ärendet hos Försvårshögskolan eller Försvårsinstitutet. En studerande får hos läroinrättningens rektor eller chef söka rättelse i bedömningen av en studieprestation och i motsvarande beslut som gäller studierna.

Andring i ett beslut av Försvårshögskolan eller Försvårsinstitutet söks genom besvär hos förvaltningsdomstol enligt förvaltningsprocesslagen (586/1996). I ett i 3 mom. avsett beslut som man får söka rättelse i får ändring inte sökas genom besvär. Andring i ett beslut som givits vid rättelseförfarande söks genom besvär hos förvaltningsdomstolen. Besvär får dock inte anföras över ett sådant beslut om bedömning av studiepresta-

tioner som givits vid rättelseförfarandet.

Andring i ett beslut av förvaltningsdomstolen om antagning av studerande enligt 1 mom. eller avbrytande av studier eller avstängning av en studerande enligt 2 mom. får inte sökas genom besvär.

Om Försvarshögskolan och Försvarsinstitutet samt om examina som kan avläggas vid dem och om annan utbildning som ges där liksom även om antagningsförfarandet enligt 1 mom. samt om förfarandet för avbrytande av studier och avstängning av en studerande enligt 2 mom. föreskrivs närmare genom en förordning som utfärdas av statsrådet.

12 §

Om försvarsmaktens emblem föreskrivs genom en förordning som utfärdas av republikens president.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2000.

Genom denna lag upphävs 6 § 2 mom. lagen den 30 april 1999 om räddningsväsendet (561/1999).

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 7 december 1999

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Minister *Eva Biaudet*

Lag

om ändring av lagen om försvarsmakten

I enlighet med riksdagens beslut upphävs i lagen den 31 maj 1974 om försvarsmakten (402/1974) 4 a §, sådan den lyder i lag 490/1992, ändras 3 § 2 mom. samt 8 och 9 §, samt fogas till 2 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 740/1994 och 1466/1995, en ny 6 a-punkt samt till lagen nya 8 a - 8 c och 10 a § och till 12 § ett nytt 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §
Försvarsmakten har till uppgift:

2 §
Försvarsmakten har till uppgift:

6 a) att delta i räddningsverksamheten genom att för räddningsverksamheten tillhandahålla behövlig utrustning, personresurser och experttjänster, om olyckan är av en sådan omfattning eller har sådana särdrag att detta är nödvändigt; försvarsmakten får inte försumma sina försvarsuppgifter då den deltar i räddningsverksamheten.

3 §

Angående högsta befälet över försvarsmakten är stadgat i regeringsformen.

3 §

Om högsta befälet över försvarsmakten bestäms i grundlagen.

4 a §

Om försvarshögskolan och högskoleexamina samt annan utbildning vid den samt om försvarsinstitutet och examina på institutnivå samt annan utbildning vid institutet stadgas särskilt genom förordning.

4 a §
(upphävs)

8 §

Officerarna vid försvarsmakten utnämnes till sina tjänster av republikens president i statsrådet eller vid föredragning av militära utnämningsärenden.

8 §

Republikens president beslutar i militära kommandomål och i militära utnämningsärenden på det sätt som bestäms i denna lag.

De militära utnämningsärendena föredrages för republikens president av kommandören för försvarsmakten, som även kontrasierar presidentens beslut.

Vad i 2 mom. är stadgat om föredragning av militära utnämningsärenden och om kontrasigneringen av besluten i dem tillämpas även på militära kommandomål.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

8 a §

Republikens president fattar beslut om de centrala grunderna för rikets militära försvar, om betydande förändringar i den militära försvarsberedskapen och om principerna för förverkligande av det militära försvaret samt om andra vittsyftande eller principiellt viktiga militära kommandomål som gäller försvarsmaktens militära verksamhet och militära ordning. Presidenten beslutar som militärt kommandomål också om befordran till militär grad enligt vad som föreskrivs i denna lag.

Presidenten kan överta avgörandet av ett militärt kommandomål som har uppdragits åt kommandören för försvarsmakten eller en annan militär förman för avgörande. Kommandören för försvarsmakten skall informera presidenten och försvarsministern om betydande militära kommandomål som hör till de militära förmännens behörighet.

Kommandören för försvarsmakten avgör andra militära kommandomål än sådana som skall avgöras av presidenten, om inte angående dem är bestämt eller föreskrivet att de skall avgöras av en annan militär förman. En militär förman kan överta avgörandet av ett militärt kommandomål som har uppdragits åt en av hans underordnade för avgörande.

Om fördelningen av behörigheten mellan kommandören för försvarsmakten och andra militära förmän i militära kommandomål kan bestämmas genom en förordning som utfärdas av republikens president.

8 b §

Republikens president fattar beslut i militära kommandomål på föredragning av kommandören för försvarsmakten vilken också kontrasignerar presidentens beslut i dem. När ett militärt kommandomål föredras för presidenten har försvarsministern rätt att närvara och uttala sin uppfattning om saken.

Presidenten kan på eget initiativ eller på framställning av försvarsministern överföra ett militärt kommandomål för att avgöras av presidenten i statsrådet. Härvid beslutar presidenten om saken på föredragning av försvarsministern utan att statsrådet lägger fram förslag till avgörande. När ett militärt kommandomål föredras för presidenten i

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

statsrådet har kommendören för försvarsmakten rätt att närvara och att uttala sin uppfattning om saken.

8 c §

Kommendören för försvarsmakten, chefen för huvudstaben, general, amiral, försvarsmaktens chefsingenjör, försvarsmaktens överläkare och fältbiskopen utnämns till sina tjänster och förordnas till uppgiften av republikens president. Presidenten beslutar om utnämningarna i statsrådet utifrån statsrådets förslag till avgörande. I samma ordning förordnar presidenten en officer eller specialofficer vid försvarsmakten till uppgiften som militärattaché och biträdande militärattaché samt till motsvarande internationella uppgifter.

Presidenten beslutar som militärt utnämningssärende om utnämning av annan än i 1 mom. avsedd officer och om förordnande av en officer till uppgiften som adjutant för republikens president. Presidenten fattar beslut i militära utnämningssärenden på föredragning av kommendören för försvarsmakten, som även kontrasignerar presidentens beslut i ärendet.

Om behörigheten att förordna andra än i 1 och 2 mom. avsedda officerare till uppgiften samt att utse och förordna andra tjänstemän vid försvarsmakten till uppgiften föreskrivs i en förordning som utfärdas av statsrådet.

9 §

Angående militära grader och befordran stadgas särskilt genom förordning.

9 §

Republikens president befordrar genom beslutsförfarandet för militära kommandomål på föredragning av kommendören för försvarsmakten till fänriks, underlöjtnants och löjtnants militära grad samt till sådan militär grad för officer som är högre än dessa och till militär grad för specialofficer och instituttofficer med motsvarande beteckning. Beslutsfattandet i fråga om befordran till brigadgenerals, flottiljamirals samt högre officers eller motsvarande specialofficers militära grad samt i fråga om motsvarande tjänstgöringsgrad sker dock på föredragning av försvarsministern.

Om militära grader och tjänstgöringsgrader samt om grunderna för befordran till militär grad och förlänande av tjänstgöringsgrad

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

liksom även om behörighet att befordra till andra än de i 1 mom. avsedda militära graderna och förläna motsvarande tjänstgöringsgrad bestäms genom en förordning som utfärdas av republikens president.

10 a §

Försvarshögskolan och Försvarsinstitutet är läroinrättningar som är underställda huvudstaben. Eleverna antas av Försvarshögskolans rektor eller Försvarsinstitutets chef enligt grunder som fastställs av huvudstaben och det i reglementet fastställda antagningsförfarandet.

I fråga om en studerande vid Försvarshögskolan eller Försvarsinstitutet kan studierna avbrytas på grund av långvarig sjukdom, bristfälliga studieresultat eller andra motsvarande vägande skäl. En studerande som har gjort sig skyldig till brott eller till beteende som i övrigt är opassande för en militärpersons värdighet kan avstängas. Beslut om att en studerandes studier avbryts och att en studerande avstängs fattas av läroinrättningens rektor eller chef.

En person som sökt studierätt vid en läroinrättning och som inte vid det i 1 mom. avsedda förfarandet har antagits som studerande kan skriftligen söka rättelse i beslutet i ärendet hos Försvarshögskolan eller Försvarsinstitutet. En studerande får hos undervisningsinrättningens rektor eller chef söka rättelse i bedömningen av en studieprestation och i motsvarande beslut som gäller studierna.

Ändring i ett beslut av Försvarshögskolan eller Försvarsinstitutet söks genom besvär hos förvaltningsdomstol enligt förvaltningsprocesslagen (586/1996). I ett i 3 mom. avsett beslut som man får söka rättelse i får ändring inte sökas genom besvär. Ändring i ett beslut som givits vid rättelseförfarande söks genom besvär hos förvaltningsdomstolen. Besvär får dock inte anföras över ett sådant beslut om bedömning av studieprestationer som givits vid rättelseförfarandet. Ändring i ett beslut av förvaltningsdomstolen om antagning av studerande enligt 1 mom. eller avbrytande av studier eller avstängning av en studerande enligt 2 mom. får inte sökas genom besvär.

Om Försvarshögskolan och Försvarsinsti-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

tutet samt om examina som kan avläggas vid dem och om annan utbildning som ges där liksom även om antagningsförfarandet enligt 1 mom. samt om förfarandet för avbrytande av studier och avstängning av en studerande enligt 2 mom. föreskrivs närmare genom en förordning som utfärdas av statsrådet.

12 §

12 §

Om försvarsmaktens emblem föreskrivs genom en förordning som utfärdas av republikens president.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2000.
Genom denna lag upphävs 6 § 2 mom. lagen den 30 april 1999 om räddningsväsendet (561/1999).

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

